

Notulen -vastgesteld-

Beraadslagende vergadering van Provinciale Staten van Noord-Holland

5

Datum	:	15 november 2021
Voorzitter	:	dhr. A.Th.H. van Dijk
Griffier	:	dhr. M. Admiraal
Contactpersoon griffie	:	mw. V. Mulder - statengriffie@noord-holland.nl

10

Aanwezig: Mw. R. Alberts-Oosterbaan (SP), mw. W. van Andel (CDA), dhr. R.J.P. Baljeu (Fractie Baljeu), dhr. D.J. van den Berg (JA21), mw. I.A. Bezaan (PVV), dhr. M.T. Cardol (GL), dhr. J.J. Carton (PvdA), dhr. M. Deen (PVV), dhr. R.J. Dekker (FvD), dhr. J. Dessing (FvD), mw. S.S. Doevendans (PvdA), dhr. J.W. Dulfer (GL), mw. A. Er (GL), mw. G. Van Geffen (Liberaal Noord-Holland), mw. A. Gielen (GL), dhr. J.P.H.M. van Gilse (VVD), mw. L. Gonggrijp (D66), Statenlid J. Gringhuis (GL), mw. J.M.E de Groot (SP), dhr. G.J.W. Hartog (VVD), dhr. D.G. Heijnen (CDA), dhr. J.P. Hollebeek (PvdD), dhr. W. Hoogervorst (SP), mw. A.A.J. Jellema (PvdA), dhr. E.W.J. Jensen (JA21), mw. J.F.L. Kaamer van Hoegee (VVD), dhr. E.B. Kanik (D66), mw. A.C. Kapitein (D66), dhr. N. Kaptheijns (PVV), dhr. M.C.A. Klein (CU), mw. R.P.M. Kocken (GL), dhr. G.H.J. Köhler (JA21), mw. W. Koning-Hoeve (CDA), Statenlid I. Kostić (PvdD), dhr. S. Koyuncu (DENK), mw. C.D.M. Kuiper-Kuijpers (CDA), dhr. G.L.J. Leerink (PvdA), dhr. E.J. van der Maas (VVD), dhr. I.J.M. Mantel (JA21), mw. M.A.H. van Meerten-Kok (VVD), dhr. H.S. Mulder (D66), dhr. A.J.M. Muurlink (PvdA), mw. A. Nanninga (JA21), dhr. N.A.L. Roosendaal (VVD), dhr. M.C. Steeman (D66), mw. A.J.C.E. Strens (D66), dhr. K.J. Terwal (VVD), mw. J. Vastenhouw (FvD), mw. A.T.B. de Vries (PvdA), mw. N.M. van der Waart (GL), dhr. B.G.P. de Wit (VVD), mw. T.K. van Wijnen (GL), dhr. G.R. Zaal (GL), dhr. F.A.S. Zoon (PvdD)

15

20

Afwezig: mw. W. van Soest (50PLUS/PvdO)

25

De **VOORZITTER**: Ik heropen de hybride beraadslagende Statenvergadering van maandag 8 november jl. Een aantal woordvoerders zijn fysiek aanwezig in de Statenzaal om vandaag te beraadslagen over de punten op de agenda. De woordvoerders die dat hebben aangegeven bij de Statengriffie, nemen vanaf huis deel aan de vergadering. Besluitvorming over amendementen, moties en voordrachten vindt vanavond vanaf 20.00 uur plaats in een vergadering die volledig online wordt gehouden. Op deze manier zorgen we voor rechtsgeldige besluitvorming die in overeenstemming is met de Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming in het kader van COVID. Welkom aan de in de Statenzaal aanwezige Statenleden. Welkom ook aan alle leden die online zijn ingelogd en aan alle belangstellenden die deze vergadering via de website volgen. Uiteraard ook welkom aan de leden van het college van Gedeputeerde Staten, hier aanwezig in de zaal. Ik verzoek de online aanwezige leden om de microfoons te dempen en uw camera uit te zetten. Ik vraag iedereen om de mobiele telefoons tijdens de vergadering op stil te zetten. Aan de leden die online zijn ingelogd, vraag ik nog om er rekening mee te houden dat de vergadering live wordt uitgezonden. Weest u zich ervan bewust dat uw achtergrond in beeld kan zijn en dat achtergrondgeluiden worden uitgezonden wanneer u het woord voert. Gebruik een headset en beperk achtergrondgeluiden zoveel mogelijk. Ik deel u mede dat bericht van verhindering is ontvangen van mevrouw Van Soest (50PLUS/PvdO) en mevrouw Koning (CDA) zal de vergadering om 17.30 uur verlaten. Mevrouw Doevendans zal tussen 15.00 en 16.00 uur afwezig zijn. Ik moet vanwege een koninklijke verplichting de vergadering om 17.30 uur verlaten, dan neemt mevrouw Kocken, vicevoorzitter, het voorzitterschap van de vergadering over. Bij het wisselen van spreker bij het spreekgestoelte en bij de interruptiemicrofoon wordt telkens tussendoor schoongemaakt

35

40

45

voor de volgende spreker. Er zijn nu wat meer wissels dan vorige week, daarom zal er zo nu en dan geschorst worden voor de wissel en de schoonmaak. Ik herhaal de aandachtspunten voor een hybride en online-vergadering van PS. Uw moties en amendementen kunt u vanaf nu en tijdens de hele vergadering tot aan de stemming per mail indienen bij de Statengriffie, met in de cc de mede-indieners. De moties en amendementen worden gepubliceerd zodra u deze officieel ook mondeling heeft ingediend tijdens uw bijdrage en het dictum heeft voorgelezen. U hoort mij vervolgens zeggen dat de motie daarmee onderdeel is van de beraadslagingen. In een online besluitvormende Statenvergadering vanavond worden alle stemmingen digitaal gedaan. Ik wil ieder Statenlid dat vanavond deelneemt aan de stemmingen, oproepen om vanmiddag alvast in te loggen in de stemmodule van Notuvote. Mocht u tegen problemen aanlopen bij het inloggen, dan kunt u vanaf 14:00 uur ondersteuning krijgen via de Statengriffie en de helpdesk van Notuvote. Vandaag overdag tijdens deze beraadslagende vergadering wordt er niet gestemd. Als er een punt van orde wordt gemaakt, dan besluiten we daarover via de fractievoorzitters. Het woord voeren. U heeft van tevoren bij de Statengriffie aangegeven dat u wilt spreken bij een onderwerp op de agenda. Ik noem steeds de aangemelde sprekers bij aanvang van het agendapunt. De griffier noteert de volgorde van sprekers in de chat. De griffier houdt voor mij Teams in de gaten. Als een online deelnemer het handje opsteekt om het woord te vragen, dan geeft hij dat bij mij aan. Vervolgens geef ik u het woord. Vanavond vinden in de besluitvormende vergadering alle stemmingen plaats van de punten die vandaag zijn besproken. De besluitvormende vergadering vangt om 20.00 uur aan.

13a. Statenvoordracht 59 Programma Natuurnetwerk 2022

13b. Statenvoordracht 60 Natuurbeheerplan 2022

De **VOORZITTER**: Punten 13a en 13b worden gevoegd behandeld; woordvoering en indienen van moties en amendementen worden gecombineerd voor beide voordrachten. Bij amendementen dient duidelijk kenbaar gemaakt te worden om welke voordracht het gaat.

De heer **KÖHLER** (JA21): Voorzitter. Ik krijg net een briefje van mevrouw Jellema in de hand gedrukt, ik kom daar in tweede termijn op terug en anders moet u maar vragen stellen. “Ideologische verwoesting van bestaande natuur is de maat der dingen geworden”, een recent citaat van de vermaarde ornitholoog, Rob Bijlsma, die zich al een halve eeuw inzet voor de vogels in Nederland. Hoofdschuldig: de natuurbeherende organisaties, foute natuur moet weg maar er wordt geen stap gezet voordat er een zak met geld is binnen gehengeld. Innig worden daarvoor doeltypen, programmabeheer, instandhoudingsdoelen, habitatrichtlijnen en andere bureautaal ingezet en worden vooral N2000 dictaten uit Brussel omarmd. Natuur wordt gesloopt en over de resultaten hoeft geen verantwoording te worden afgelegd. Bij mislukkingen wordt niemand ontslagen, komen adviseurs niet op een zwarte lijst maar krijgen aanvragers gewoon weer een zak met subsidie voor een volgend project, waarvan de uitkomsten ongewis zijn. Al vaker meldde ik hier bezig te zijn met een boek over N2000 met als titel: “Ondoordacht, onverwacht, ongewenst. Dat boek lijkt niet af te komen want bijna wekelijks dient zich een nieuw hoofdstuk aan. Zo werd ik recent weer eens door een ontredderde Fietsersbond benaderd over een geliefd fietspad. Ik ken de locatie goed en heb de bond de achtergronden van het probleem uitgelegd.

Samengevat, in het najaar van 2010 was er – overigens net als nu in het Schoorlse duingebied -
90 op het buizerdvlak in het duinreservaat bij Bergen aan Zee een zwaar machinepark aan het werk.
Het was indertijd een beetje een haastklus, want in 2011 zou de subsidie op het stuifduinproject
vervallen. Nipt werd het stuifduin gerealiseerd, 30.000 m³ duinafval werd verplaatst of afgevoerd
naar een depot in Egmond, 3 ha bos werd gekapt en opgestookt in de biomassacentrale in
Purmerend. Staatsbosbeheer heeft recent weer 8 ha bos gekapt voor een nieuw stuifduinproject.
95 Er had nog meer moeten worden gekapt, maar de bevolking kwam verrassend genoeg in
opstand, tot aan deze Statenzaal toe. Een stuifduin kan per jaar wel 5 m opschuiven, vertelde de
projectleider in 2010. Die 5 m bleek aanvankelijk tegen te vallen. Helmgras zette zich vast en te
veel wortels waren achtergebleven. Met hulp van vrijwilligers werd het in de loop der tijd
opgelost. Inmiddels ligt er een kolossaal stuifduin waar mensen van houden, aldus de boswachter
100 indertijd en stuiven ging het, maar het bleef bij het uitzicht. De natuur bleek eigenwijs, “Dat de
zon – en ik citeer de projectleider – zoveel meer vat op het schrale duinzand zou krijgen en dat
dit gunstig is voor de biodiversiteit van het duin, want zandhagedissen, zandloopkevers, wilde
bijen en graafwespen zouden in dit biotoop een opgelegde kans krijgen.” Tien jaar later kunnen
we vaststellen dat deze biodiverse wensnatuur niet bereikt is, verre van. Ondertussen wandelt het
105 duin het gebied van Staatsbosbeheer binnen en inmiddels is met zekerheid vast komen te staan
dat een belangrijk fietspad – onderdeel van de nationale LF Kustroute – geblokkeerd is. De
afgelopen twee jaar is het pad een paar keer vrijgemaakt en op mijn vraag over de kosten en wie
die betaalt, kreeg ik als antwoord: “De gevolgen van de uitvoering van deze herstelmaatregelen
voor de infrastructuur in natuurgebieden zijn door de provincie Noord-Holland niet opgenomen
110 in de projectfinanciering.” Met de beperkte financiering voor recreatie is het voor
Staatsbosbeheer lastig om dit fietspad zeer regelmatig vrij te maken. Ter indicatie,
Staatsbosbeheer Schoorl Bergen ontvangt per jaar € 31 per ha voor recreatief onderhoud. € 31 x
1875 ha is € 58.000, bijna 10%, € 5.500 per jaar, moet worden uitgegeven aan enkele vierkante
meters ter grootte van een half hockeyveldje. Staatsbosbeheer moet dus moeilijke keuzes maken
115 of extra financiering krijgen tot een permanente oplossing is gerealiseerd. Voor die oplossing
wordt gedacht aan ondertunneling in het bos – lijkt mij nogal bizar – tot kilometers verleggen van
het fietspad naar het oosten, dat is ook problematisch, want het is N2000-gebied en grotendeels
niet vrij toegankelijk, dus de oplossing gaat nog wel even duren. Ik verzoek de gedeputeerde
Natuur proactief op te treden, in overleg te gaan met PWN en Staatsbosbeheer over de oplossing
120 en de financiering. Zolang er geen permanente oplossing is, als uiteindelijke opdrachtgever zorg
te dragen voor de financiering van de tijdelijke kosten om de LF Kustroute het gehele jaar rond
bereikbaar te houden. Zolang er bij NNN-projecten geen reservering wordt gemaakt of
geormerkt voor onverwachte en ongewenste resultaten, kunnen wij niet instemmen met het
voorliggende. Wel zullen wij onze steun in overweging nemen als de gedeputeerde zich
125 committeert aan de geest van mijn betoog en dat laat blijken door de aanpak die nu in Zuid-
Kennemerland waar keuterboertjes, paardenpensionhouders en bollentelers bedreigd worden, on
hold te zetten en de onoverzichtelijke gevolgen voor belanghebbenden en het ecosysteem aldaar
goed tegen het licht te houden en de wensen en vooral de wensnatuur met alle belanghebbenden
te bespreken.

130

De heer **DE WIT** (VVD): Voorzitter. Collega Köhler heeft het over forse kritiek op macroniveau en gaat in zijn betoog in op microproblemen, maar aan het einde komt hij terug op de kern, dat het college dat moet omarmen. Wat is uw visie op macroniveau op het natuurbesluit?

135 De heer **KÖHLER** (JA21): Dat heb ik dan niet goed duidelijk gemaakt. Ik laat een heel stuk weg over het betonnen fietspad, waarvoor ik een motie heb ingediend, maar ik had wel vijftig moties kunnen indienen maar heb het bij vijf gelaten, omdat dit als voorbeeld dient juist voor de macrovisie. Reserveer en maak bij elk project dat je indient, een overzicht van wat er mis zou kunnen gaan. Bij het project in Zuid-Kennemerland heeft men het over zoute kwellen, ze geven
140 zelf ook aan dat die kwellen gaan ontstaan, zelfs de vraag of ze er wel zijn. Dit toont dat aan en als je bepaalde maatregelen niet neemt, dat je pogingen onderneemt om de boel te herstellen of op iets anders te laten uitkomen. Daarom breng ik een voorbeeld voor het voetlicht omdat dit heel duidelijk een actueel probleem is.

145 De heer **DE WIT** (VVD): Mag ik concluderen dat de heer Köhler van het natuurprogramma de doelen wel steunt, maar dat in de uitvoering, we hebben te maken met risico's waarvan wij ons moeten vergewissen en waar wij als provincie onze verantwoordelijkheid moeten nemen. Is dat een correcte samenvatting?

150 De heer **KÖHLER** (JA21): Dat is te algemeen gesteld, de doelen in zijn algemeenheid? Nee, zeker niet als het over N2000-doelen gaat die in Brussel zijn verordonneerd. Daar heb ik vaker een betoog over gehouden, je kunt natuur niet stollen en je moet ervan uitgaan dat situaties veranderen omdat de natuur zijn eigen gang gaat. Wat ons betreft kan er niet genoeg geld naar natuurbeheer en daar pleit ik nu ook weer voor, maar wij blijven kritisch op de doelen in zijn
155 algemeenheid en wij zullen niet voor elk doel zeggen en zeker niet als het om allerlei bureautaal gaat die wij niet helemaal kunnen doorgronden, daar zijn wij het op voorhand mee eens.

De heer **ZOON** (PvdD): U begon uw betoog dat de TBO-organisaties vooral projectverslindende subsidiepotjes proberen leeg te trekken – in mijn woorden – en nu komt u met oplossingen zoals
160 het extra geld stoppen in projecten, want de projecten zijn niet goed, dus nog meer potjes creëren. Wat wilt u nou eigenlijk? Minder projecten en de natuur zijn vrije beloop laten of natuur die meer als recreatie wordt gezien?

De heer **KÖHLER** (JA21): Wij bekijken het liever op macroniveau, bijvoorbeeld kleine projecten
165 zoals beschermen of bijplanten van Parnassia, dat soort activiteiten zie je op meer plaatsen maar die zijn volkomen zinloos, er wordt gaas gespannen, maar die natuur gaat het niet redden. Ik heb hier een keer een heel verhaal over konijnen gehouden, dat we die opnieuw zouden moeten inzetten zodat de boel zou gaan verstuiven en terug zou gaan naar de bestaande natuur, dat ga ik niet herhalen, maar richt je niet op de kleine macroprojectjes. We hebben te maken met
170 zeespiegelstijging en dat betekent dat wij de kust moeten versterken en dat kleine projectjes zoals over kwellen, allemaal onder druk komen te staan, houd daar rekening mee. Ik dien vijf moties in.

175 **Motie 217/2021**

Tijdelijke schoonmaakkosten LF Kustroute Buizerdvlak

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 15 november 2021

180 *Constaterende dat:*

- *Het in 2010 in het door PWN beheerde Noord-Hollands Duinreservaat aangelegde wandelende duin (Habitat type 2120 Buizerdvlak) flink doorwandelt;*
- *Dit duin inmiddels ruimschoots over de LF kustroute ter hoogte van de Van Speyckweg Blijdensteinsweg wandelt;*
- 185 - *Het onder de voet gelopen fietspad op het gebied van buurman SBB ligt;*
- *Begaanbaarheid van het fietspad nog alleen mogelijk is door kostbare veegacties door SBB ten bedrage van € 5.500 out of pocket aannemerskosten p.j.;*
- *Ongeveer 10% van het totale recreatieonderhoudsbudget Schoorlse Duinen omvat;*
- *Zowel door SBB als PWN het fietspad als verloren wordt beschouwd;*
- 190 - *SBB en PWN op zoek zijn naar een oplossing variërend van ondertunneling tot verlegging binnen het Natura2000-gebied.*

Overwegende dat:

- *De provincie eigenaar van het NHD is;*
- 195 - *PWN beheerder van het NHD is;*
- *PNH opdrachtgever voor de ontwikkeling van het betreffende stuifduin is;*
- *Er geen reservering is gemaakt voor ongewenste en onverwachte effecten in het project.*

200 *Besluiten het college van GS op te roepen:*

- *Zorg te dragen voor extra budget van tenminste € 5.500 per jaar ter financiering van de veegkosten;*
- *Deze financiering te halen uit budgetten die "on hold " worden geplaatst of de reserves hiervoor aan te wenden;*
- 205 - *Dit budget aan SBB ter beschikking te stellen*

en gaan over tot de orde van de dag.

Fractie JA21

210 **Motie 218/2021**

Verleggen LF Kustroute Buizerdvlak

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 15 november 2021

215 *Constaterende dat:*

- *Het in 2010 in het door PWN beheerde Noord-Hollands Duinreservaat aangelegde wandelende duin (Habitat type 2120 Buizerdvlak) flink doorwandelt;*
- *Dit duin inmiddels ruimschoots over de LF kustroute ter hoogte van de Van Speyckweg Blijdensteinsweg wandelt;*
- 220 - *Het onder de voet gelopen fietspad op het gebied van buurman SBB ligt;*
- *Begaanbaarheid van het fietspad nog alleen mogelijk is door kostbare veegacties door SBB;*
- *Zowel door SBB als PWN het fietspad als verloren wordt beschouwd;*
- *SBB en PWN op zoek zijn naar een oplossing variërend van ondertunneling tot*
- 225 *verlegging binnen het Natura2000-gebied.*

Overwegende dat:

- *De provincie eigenaar van het NHD is;*
- *PWN beheerder van het NHD is;*
- 230 - *PNH opdrachtgever voor de ontwikkeling van het betreffende stuifduin is;*
- *Er geen reservering is gemaakt voor ongewenste en onverwachte effecten in het project.*

Besluiten het college van GS op te roepen:

- 235 *Proactief te handelen en in overleg met PWN, SBB, het Hoogheemraadschap, Rijkswaterstaat en de gemeente Bergen binnen de huidige bestuursperiode met een definitieve oplossing voor het fietspad te komen, zodat de LF Kustroute binnen 2 jaar weer het hele jaar rond befietsbaar is*

en gaan over tot de orde van de dag.

- 240 *Fractie JA21, Liberaal NH*

Motie 219/2021

Reservering beheer LF Kustroute deel Dr. Van Steijnweg

- 245 *Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 15 november 2021*

Constateerende dat:

- *Het in 2010 in het door PWN beheerde Noord-Hollands Duinreservaat aangelegde wandelende duin (Habitat type 2120 Buizerdvlak) flink doorwandelt;*
- 250 - *Dit duin inmiddels ruimschoots over de LF kustroute ter hoogte van de Van Speyckweg Blijdensteinsweg wandelt;*
- *Ook de ambitie is het Dr. Van Steijnbos grotendeels te kappen om meer open duin te realiseren;*
- *Er nu na de eerste kap reeds ongewenste effecten, bijvoorbeeld het verdwijnen van*
- 255 *tientallen decennia-oude mierenburchten is vast te stellen;*
- *De LF kustroute door het open duin project Buizerdvlak (2010) een kilometer zuidelijker inmiddels onbegaanbaar is;*

- *Niet uit te sluiten is dat het open duin over het voormalige Dr. Van Steijnbos hetzelfde effect zal hebben op het noordelijk deel van de LF Kustroute, de Dr. Van Steijnweg.*

260

Overwegende dat:

- *PNH opdrachtgever is voor de ontwikkeling van het betreffende open duingebied;*
- *Er geen reservering is gemaakt voor ongewenste en onverwachte effecten in het project.*

265

Besluiten het college van GS op te roepen:

Proactief te handelen en in overleg met SBB, het Hoogheemraadschap, Rijkswaterstaat en de gemeente Bergen binnen de huidige bestuursperiode een reservering te maken voor het nu en in de toekomst en het gehele jaar rond befietsbaar houden van de LF kustroute

270

en gaan over tot de orde van de dag.

Fractie JA21, Liberaal NH

Motie 220/2021

275 On Hold ecologisch advies Zuid-Kennemerland

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 15 november 2021

Constaterende dat:

280

- *Grote onrust is ontstaan bij belanghebbenden en omwonenden die gevolgen van het ecologisch advies gaan ondervinden;*
- *Gedeputeerde in de commissievergadering NLG van 25 oktober 2021 heeft gezegd dat de communicatie onhandig is verlopen;*
- *Gedeputeerde in dezelfde commissievergadering heeft aangegeven dat het huidige plan beslist geen blauwdruk is en in overleg met belanghebbenden te willen kijken naar wat haalbaar is.*

285

Overwegende dat:

- *De voorgenomen plannen kennelijk ten onrechte tot veel emotie en misvattingen hebben geleid;*
- *Hier op zo kort mogelijke termijn klare wijn moet worden geschonken.*

290

Besluiten het college van GS op te roepen:

- *De betreffende uitvoeringsplannen voor Zuid-Kennemerland tijdelijk "on hold " te zetten;*
- *Gezamenlijk met de belanghebbenden te bekijken welke wensnatuur reëel haalbaar is;*
- *Daarbij rekening houdt met maatschappelijke, persoonlijke en economische belangen van betrokkenen;*
- *Het voortbestaan van huidige activiteiten, concreet bollenteelt, paarden hospices en boerderijwinkel daarmee op voorhand als bedreigd en als te stoppen activiteit uitsluit;*
- *Alsmede te onderschrijven dat er geen onteigening van gronden wordt beoogd*

300

en dat in alle gevallen de geprognosticeerde natuurontwikkeling van gronden die niet in eigendom van PNH of natuurbeherende organisaties zijn, op basis van vrijwilligheid wordt vormgegeven

305 *en gaat over tot de orde van de dag.*

Fractie JA21

Motie 221/2021

Terughoudend met betonnen fietspaden NNN

310

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 15 november 2021

Constaterende dat

- 315 - *Na de duinbranden in Het Schoorlse duingebied € 500.000 van de compensatie van het Ministerie van Economische Zaken is gebruikt voor het vervangen van schelpenpaden door betonnen fietspaden;*
- *Dit geld niet gebruikt is voor heraanleg van 150 hectare verbrand bos;*
- *Betonnen fietspaden met veel enthousiasme worden ontvangen door fietsers en fietsorganisaties;*
- 320 - *Mede door elektrificatie van het fietsverkeer en het herontdekken van de natuur door COVID-maatregelen het aantal gemaakte fietskilometers in de duingebieden van Zuid Kennemerland tot aan Den Helder jaarlijks flink toeneemt.*

Overwegende dat:

- 325 - *Betonnen fietspaden lang warmte vasthouden;*
- *Ze daarmee aantrekkelijk zijn voor zonnende reptielen als zandhagedissen en ook hazelwormen en mestruimende kevers;*
- *Uit tellingen in Drenthe is gebleken dat het aantal platgefietste dieren op betonnen fietspaden tot een factor 8 kan toenemen;*
- 330 - *Er door fietsersorganisaties gelobbyd wordt nu ook bestrate fietspaden in andere duin- en bosgebieden zoals het NHD, te vervangen door beton of asfalt.*

Besluiten het college van GS op te roepen:

- 335 - *Terughoudend te zijn bij het verlenen van toestemming van vervangen van bestrate en schelpenpaden in het NHD waarvan het eigenaar is;*
- *Andere grondeigenaren op de nadelen voor flora en fauna van vervangen door beton of asfalt te wijzen;*
- *Geen subsidie te verlenen en zich ook niet in te spannen voor verkrijging van subsidie door natuurorganisaties voor vervanging bestrating door beton of asfalt*

340

en gaan over tot de orde van de dag

Fractie JA21

De **VOORZITTER**: De moties maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

345

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Voorzitter. Over het algemeen zijn wij tevreden over het programma Natuurnetwerk 2022, jammer dat voor sommige NNN-gebieden nog niet compleet duidelijk is welke maatregelen leiden tot het beste resultaat. Wij hebben de gelegenheid gehad hier al heel lang onderzoek naar te doen maar blijkbaar heeft de stikstof- en biodiversiteitscrisis ertoe geleid dat er nu een zekere versnelling komt. Van Zaanstad kan ik mij herinneren dat wij voor 2010 al aandacht vroegen voor bodemdaling. Als voormalig wethouder van Wormerland kan ik mij herinneren dat wij al voor 2014 heel veel aandacht hadden voor het Wormer- en Jisperveld, de aangroei van de veenmosrietlanden, het kappen van de houtopstanden en het aanleggen van illegale bruggen en het dempen van watergangen, dus wij zijn er in zekere zin op vooruitgegaan. In het programma is overal te lezen dat de stikstofdepositie die op NNN-gebieden en N2000-gebieden neerdaalt, de kritische depositiewaarde bijna altijd heel erg overschrijdt. Er zijn zelfs N2000-gebieden waar geen enkele vierkante meter aan het stikstofmonster kan ontsnappen. Naast maatregelen van natuurherstel zijn maatregelen om het stikstofmonster te bestrijden, van het allergrootste belang en volgens mij doen wij daar nog niet genoeg aan. Daarom willen wij graag onderzocht hebben hoe wij de grootste stikstofpiekbelasters verder aan banden kunnen leggen, aanscherpen of intrekken van vergunningen als het nodig is, doe het. Dat geldt ook voor CO₂-piekbelasters en de grootste vervuilers van het grond- en oppervlaktewater. Wij doen het niet alleen voor onszelf, maar ook voor de ander en volgende generaties, het behoud van onze aarde. Het PBL lanceerde onlangs twee pakketten die de gevolgen van stikstofuitstoot door veehouderijen moeten beperken, variant a en b en beide varianten steunen sterk op grootschalige opkoop en eventueel onteigening van veehouderijen. De budgetten zijn vele malen hoger dan die in het verleden bij dergelijke uitvoeringsoperaties gemoeid waren. Ook wordt ingezet op maatregelen die nog ontwikkeld moeten worden, grondafwaardering en omschakelfondsen voor extensieve landbouvvormen worden nu slechts op kleine schaal toegepast en integraal emissiearme stallen zijn nog in ontwikkeling. Het is waarschijnlijk dat een gedeelte van het budget door het PBL bedoeld, ook naar Noord-Holland komt, dus maak er gebruik van. Twee amendementen om het programma Natuurnetwerk 2022, voordracht 59, te verbeteren.

375

Amendement 32/2021

Ambities niet naar beneden bijstellen

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 15 november 2021

380

Besluit aan de voordracht een tweede beslispunt toe te voegen dat luidt:

2. In geval van een op enig moment optredend dekkingstekort op dit programma niet over te gaan tot het naar beneden bijstellen van het ambitieniveau.

385

Als gevolg van dit amendement moet ook de laatste zin van de derde alinea van het hoofdstuk 3 'Financiering, communicatie en (burger)participatie', op bladzijde 3 van de voordracht, worden aangepast. Deze zin moet nu luiden: "Wij zullen uw Staten dan vragen extra financiële middelen vrij te maken."

Toelichting:

390 *Het Programma Natuurnetwerk is een programma dat erop gericht is het Natuurnetwerk in Noord-Holland af te ronden. Dit gebeurt in combinatie met de gebiedsgerichte aanpak stikstof en de natuurherstelmaatregelen. De natuur in Noord-Holland is bijzonder kwetsbaar en ging en gaat achteruit in plaats van vooruit. Het past niet om op enig moment de ambities van natuurherstel en het realiseren van nieuwe natuur naar beneden bij te stellen.*

395 *Fractie SP*

Amendement 33/2021

Bossenstrategie bodemdaling

400 *Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 15 november 2021*

Besluit aan de voordracht een tweede beslispunt toe te voegen dat luidt:

405 *2. Alles in het werk te stellen om het mogelijk te maken dat zowel de bossenstrategie als het tegengaan van bodemdaling alsnog vóór de jaarwisseling in het Programma Natuurnetwerk 2022 kunnen worden opgenomen, dan wel dit te realiseren met een aanvulling op het Programma Natuurnetwerk 2022 vóór april 2022.*

Toelichting:

410 *Voor onze natuurversterking en ons natuurbehoud is het dringend noodzakelijk snel maatregelen te gaan nemen om ontbossing te voorkomen en de bodemdaling te stoppen. Voor de natuur in Noord-Holland is het zelfs beter als de bodem in de veengebieden zich op een natuurlijke manier met aangroei van veen kan ontwikkelen en het aantal bomen en bossen in de provincie substantieel toeneemt. Kortom, er moet haast worden gemaakt. Met het opnemen van de beide onderwerpen in het Programma Natuurnetwerk 2022 wordt het voor Provinciale Staten*
415 *eenvoudiger om te monitoren en te controleren of de gewenste resultaten behaald worden.*

Fractie SP

420 *We moeten zeker niet minder geld gaan uitgeven aan het realiseren van het complete NNN en het gezond maken van de natuur. Voor het goede overzicht van PS moet zowel de bossenstrategie als het aanpakken van de bodemdaling zo snel mogelijk in het programma Natuurnetwerk opgenomen worden.*

425 *De **VOORZITTER**: Beide amendementen maken onderdeel uit van de beraadslagingen.*

*Mevrouw **DE GROOT** (SP): In het natuurbeheerplan 2022 kunnen we ons grotendeels vinden. Wel hebben wij zorgen over hoe bedrijven onze ambities kunnen beïnvloeden. Natuurlijk is het goed als GS maatwerken leveren, dat is goed voor het draagvlak, maar het kan toch niet zo zijn dat een niet-biologisch werkende bollenboer uit Vogelenzang doorgaat met het vervuilen van lucht en*

430 bodem terwijl wij daar NNN willen vestigen. Is het gebied in Vogelenzang niet bij uitstek geschikt voor het vestigen van NNN? Zo dicht bij de binnenrand stellen wij ons andere zaken voor dan de vervuilde bollenteelt en het megagrote paardenpark. Wij vragen ons af wat de rol van de gemeenteraad van Bloemendaal was toen het bestemmingsplan werd vastgesteld, maar daar praten we later nog een keer over. Wij kunnen het natuurplan 2022 goedkeuren.

435

Mevrouw **KONING** (CDA): Voorzitter. Wij zijn voorstander van goed beheer van natuurgebieden en afronding NNN. Daarom zijn wij het met een deel van de voorstellen in de twee documenten eens. Er is echt veel mooie natuur in Noord-Holland, daar genieten we allemaal van. Meer dan 50.000 ha. We zien helaas ook grote knelpunten bij de toekomstige plannen die voorliggen.

440

Zoals in de commissie aangegeven, mag realisatie van nieuwe natuur niet ten koste van alles. Er moet gezocht worden naar draagvlak en samenwerking, juist omdat in de toekomstige NNN-gebieden ook nu al veel gebeurt aan natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer. Voor wie mee wil werken aan een andere natuurtipe of beëindiging van het bedrijf, is er geen probleem, maar u kunt zich voorstellen dat er veel grondgebruikers en grondeigenaren zijn die hun bedrijf

445

helemaal niet willen beëindigen of financieel niet in staat zijn om delen van hun bedrijf op te offeren voor natuur. De beste gruttoeboer van Noord-Holland is ook eigenaar van percelen grond in een van de gebieden, namelijk de Mijzenpolder en zijn percelen moeten volgens deze documenten helemaal op de schop en omgevormd worden naar een ander soort natuur, terwijl hij zulke goede resultaten behaalt met enorme aantallen grutto's. Hij geeft aan dat de provincie

450

bij hem langs is geweest en dat hij met het vastgestelde doeltipe en voorschriften helemaal niet uit de voeten kan en dat er geen ruimte is voor aanpassingen. Vindt u dit niet een enorm dilemma? Is deze eenzijdige benadering de juiste weg?

455

De heer **ZOON** (PvdD): Voorzitter. Ik ben een beetje verbaasd, want minister Braks CDA heeft het EHS vastgesteld en dat was niet vrijblijvend. Daarvan hebben ze gezegd, dit wordt de EHS, zoals die nu is, zou hij ook moeten komen, daar nemen wij dertig jaar de tijd voor en die zijn nu voorbij. Als ik het heb over de provinciale plannen van tien jaar geleden, toen had gedeputeerde Bond het ook over onteigening als ultiem doel en u zegt dat het allemaal op vrijwillige basis moet zijn. Breekt u nou met de CDA-belofte van de afgelopen dertig jaar? Hoe zit dat?

460

Mevrouw **KONING** (CDA): Ik heb die woorden nog helemaal niet uitgesproken, maar ik ga her er wel over hebben straks. Het EHS is toen omgezet naar NNN en de realisatie was op vrijwillige basis en die is later omgezet naar een verplichting en daar zijn wij het niet mee eens. Wat ik tot nu toe heb aangegeven, is dat er samenwerking en gesprekken moeten zijn, daar ga ik nog even

465

op door. Wat veel grondeigenaren steekt, is dat er plannen worden gemaakt zonder dat zij worden betrokken. Het programma Natuurnetwerk stelt vele nieuwe processen voor en een versnelling daarvan, die volgens ons in sommige gevallen onhaalbaar is omdat het te snel moet.

470

We horen alarmerende berichten uit het veld dat er geen flexibiliteit is. We horen zorgen van Waterland, Eilandspolder, Mijzenpolder en het Binnenduintrand. Er zijn ecologische visies uitgewerkt zonder overleg met de huidige eigenaren van het gebied, waardoor aannames niet kloppen en win-winsituaties totaal niet zijn meegenomen zoals in de Binnenduintrand. Wij zijn blij dat GS reeds hebben toegezegd in de commissie dat zij alsnog met de ondernemers in de

Binnenduinrand het gesprek willen aangaan, maar onze zorgen zijn daarmee nog niet weg, want wij horen die geluiden ook uit andere gebieden. Zijn de eenzijdige exercities in het veld nu echt
475 de kant die wij op willen? Op papier lijken het prachtige plannen, het ene doel klinkt nog
geweldiger dan het ander, maar zullen we niet eerst eens in de gebieden gaan overleggen met de
mensen daar? De voorschriften bij sommige doeltypes zijn bijzonder star, slecht werkbaar voor
beheerders en niet altijd logisch. Een voorbeeld, waar voorheen schapen werden ingezet om riet
en verruiging tegen te gaan, mag dat opeens niet meer waardoor de verruiging toeneemt, niet te
480 hanteren is en daardoor de doelen niet meer worden gehaald. Wat moet er dan wel gebeuren? Er
zijn goede voorbeelden van hoe je tegenstellingen kunt overbruggen. Zo is bij het project
Brabantse Delta verhoging van het waterpeil – dat is wel een andere provincie maar een goed
voorbeeld – zodanig ingezet dat 100 grondeigenaren en bewoners die eerst fel tegen waren,
uiteindelijk zijn gaan meewerken. Daarvoor waren natuurlijk wel aanpassingen nodig waardoor
485 belangen van mensen werden geborgd en uiteindelijk toch waardevolle natuur werd gerealiseerd.
Wij willen dat de provincie veel meer in overleg gaat met huidige gebruikers en eigenaren van
toekomstige NNN-gebieden zodat hun belangen meegenomen en geborgd worden. Wij zien ook
dat de ecologische visies die opgesteld worden door bureaus namens de provincie, een
belangrijke rol spelen bij de vaststelling van de ambitiekaarten. Dat proces van vaststellen moet
490 nog beginnen, zegt u in hoofdstuk 4, punt 1 van dit stuk. U begrijpt dat wij het daarom des te
belangrijker vinden dat er een goed proces wordt ingezet en ook vinden wij het belangrijk om de
ervaringen van agrarische natuurbeheerders, zoals de beste gruttoeier van 2020, te blijven
benutten en in te zetten, ook in de toekomst. Een win-winsituatie kan gecreëerd worden door de
doeltypen waar mogelijk, te laten aansluiten bij huidig en kansrijk beheer door agrarische en
495 recreatieve ondernemers. Met goed overleg en het creëren van win-winsituaties wordt ook
gerealiseerd dat bedrijven in NNN-gebieden toekomstbestendiger worden wat ook als
aandachtspunt wordt weergegeven in het programma Natuurnetwerk. Om al deze onderdelen en
meer flexibiliteit beter mee te nemen in de trajecten, dienen wij een motie in.

500 **Motie 222/2021**

Onderzoek bij Programma NatuurNetwerk en Natuurbeheerplan 2022

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 15 november 2021

505 *Constateernde dat:*

- *Er ecologische visies voor diverse gebieden opgesteld worden waarin aangegeven wordt welke ambitie de provincie na wil streven. Zodra deze ecologische visies zijn vastgesteld, de ambitiekaart in de eerstvolgende versie van het Natuurbeheerplan wordt geactualiseerd;*
- 510 - *In het Natuurbeheerplan 2022 nog geen ecologische visies zijn meegenomen, omdat deze nog niet zijn vastgesteld. Er ook gewerkt wordt met de wezenlijke kenmerken en waarden van begrenste NNN gebieden en natuurdoelen.*

Overwegende dat:

- 515 - *Het realiseren van natuuropgaven binnen NNN en het versterken van biodiversiteit gerealiseerd kan worden via verschillende natuurdoelen, doeltypen en ecologische visies;*
- *In veel NNN-gebieden de gronden in eigendom en/of in beheer zijn van (agrarische en recreatieve) ondernemers, die daar momenteel bijvoorbeeld agrarisch natuurbeheer verzorgen;*
- 520 - *Met meer flexibiliteit bij de voorschriften en goede sturing op eindresultaat, de doelen ook goed behaald kunnen worden, zodat waardevolle natuur ontstaat;*
- *Het belangrijk is om de ervaring van agrarische natuurbeheerders (zoals de beste grutboer van 2020) te blijven benutten en in te zetten ook in de toekomst;*
- *Een win-win situatie gecreëerd kan worden door doeltypen waar mogelijk te laten aansluiten bij beheer door (agrarische en recreatieve) ondernemers;*
- 525 - *Daarmee ook wordt gerealiseerd dat bedrijven in NNN-gebieden toekomstbestendig zijn, wat ook als aandachtspunt wordt aangegeven in het Programma Natuurnetwerk;*
- *Meer overleg over de ecologische visies, natuurdoelen en doeltypen met (agrarische en recreatieve) ondernemers noodzakelijk is;*
- 530 - *Ook over de ecologische visie voor de Binnenduinrand nog overleg met de (agrarische en recreatieve) ondernemers moet plaatsvinden.*

Roepen het college op om:

- *Bij het opstellen van ecologische visies altijd de (agrarische en recreatieve) ondernemers in het betreffende gebied erbij te betrekken;*
- 535 - *Te onderzoeken of meer flexibiliteit in natuurdoelen, doeltypen en voorschriften binnen NNN mogelijk is;*
- *De uitkomsten van het onderzoek terug te koppelen voor de vaststelling van ecologische visies en de actualisatie van de ambitiekaarten*

540

en gaan over tot de orde van de dag

Fracties CDA, CU, JA 21, FvD, Liberaal NH

545 Verder zijn wij in afwachting van een goede regeling voor behoud van agrarisch natuurbeheer binnen NNN. Ook vragen wij aandacht voor de hoogte van vergoedingen. Tijdens werkbezoeken en overleggen met TBO's en agrarische natuurbeheerders komt regelmatig naar voren dat diverse vergoedingen binnen natuurbeleid zoals de vaartoelage, niet toereikend zijn voor de toenemende kosten. In het verleden waren de vergoedingen ruimer waardoor ook het greppelfrezen, het afvoeren van maaisel en het tegengaan van verruiging binnen de vergoedingen gerealiseerd konden worden. Daarom willen wij dat in aanloop naar het natuurbeheerplan 2023 een

550 onderzoek wordt uitgevoerd naar de wenselijke hoogte van de vergoedingen binnen het natuurbeheerplan. Waar die vergoedingen zijn gekoppeld aan landelijk of internationaal beleid via GLB, vragen wij u bij de hogere overheden te lobbyen voor verhoging van de vergoedingen als dat noodzakelijk blijkt. Daarom een motie.

555

Motie 223/2021

Onderzoek naar de hoogte van vergoedingen in voorbereiding Natuurbeheerplan 2023

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 15 november 2021

560

Constaterende dat:

In overleggen met TBO's en agrarische natuurbeheerders regelmatig naar voren komt dat diverse vergoedingen binnen natuurbeleid zoals vaartoeslag niet toereikend zijn voor de steeds verder toenemende kosten

565

Overwegende dat:

- *De vergoedingen beheerders in staat moeten stellen het natuurbeheer op goede wijze uit te voeren zodat waardevolle natuur ontstaat;*
- *In het verleden de vergoedingen ruimer waren zodat bijvoorbeeld ook het greppelfrezen, het afvoeren van maaisel en het tegengaan van verruiging binnen de vergoeding gerealiseerd kon worden;*
- *De vaartoeslag tegenwoordig te laag is om de toenemende kosten te dekken;*
- *Het verstandig is om in aanloop naar het natuurbeheerplan 2023 een onderzoek te doen naar de wenselijke hoogte van de vergoedingen binnen het natuurbeheerplan.*

575

Roepen het college op:

- *Om een onderzoek uit te voeren naar de wenselijke hoogte van vergoedingen binnen het natuurbeheerplan zodat beheer goed uitgevoerd kan worden en waardevolle natuur ontstaat;*
- *PS op de hoogte te stellen van de uitkomsten van het onderzoek voordat het natuurbeheerplan 2023 wordt vastgesteld*

580

en gaat over tot de orde van de dag

Fracties CDA, CU, JA21, Liberaal NH

585

De **VOORZITTER**: De moties maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **STRENS** (D66): Voorzitter, ik hoor u een motie indienen over vergoedingen en u zei net zelf dat veel van die vergoedingen gebaseerd zijn op landelijk beleid en vergoedingspercentages.

590

Hoe moet ik dan uw motie zien? Aanvullend op landelijk regelingen?

Mevrouw **KONING** (CDA): Voorzitter. Als blijkt dat wij dat als provincie niet zelf kunnen maar dat dat in overleg moet met nationaal of internationaal beleid, dan vraag ik om te lobbyen zodat de vergoedingen de juiste hoogte krijgen en de werkzaamheden goed uitgevoerd kunnen worden.

595

Wij willen GS nogmaals oproepen om niet eenzijdig te sturen op de KDW's. In het programma Natuurnetwerk 2022 staat die sturing op KDW's prominent vermeld. Inmiddels heeft het PBL aangegeven dat eenzijdige sturing op KDW's niet juist is en dat dat ook niet gevraagd wordt door Brussel. Wij zijn dan ook blij met de toezegging van GS dat zij die eenzijdige sturing los willen laten als de nationale overheid daartoe beslist en wij vragen u ook daarvoor te lobbyen. Bij

600

realisatie van NNN vinden wij dreigen met onteigening zeer ongewenst, dat is denk ik het punt

waar de heer Zoon op staat te wachten. Wij vinden dreigen met onteigening zeer ongewenst. Wij zien graag landelijke lobby voor andere instrumenten met volledige schadeloosstelling en betere fiscale voorwaarden. Als we daaraan werken, dan kunnen wij voorkomen dat onteigening moet worden toegepast. Graag aandacht van de gedeputeerde.

605

De heer **ZOON** (PvdD): U zegt dat het te snel gaat, maar wij zijn nu al dertig jaar bezig en het hele plan duurt misschien wel veertig jaar. Wat vindt u een goede termijn, 200 of 500 jaar? Ik kom terug op onteigening, dat werd tien jaar geleden al door gedeputeerde Bond als optie genoemd. Breekt u met die CDA-beloofte?

610

Mevrouw **KONING** (CDA): Ik zie die termijnen in het licht van waar wij nu staan. Als er eerder overleg was geweest met de huidige grondeigenaren en beheerders in NNN-gebieden, dan hadden wij het misschien wel op tijd kunnen redden, maar nu naar die mensen toegaan en zeggen, het plan ligt er zo en u moet binnen een halfjaar tekenen bij het kruisje, dat wij vinden te snel gaan. U moet het in de loop van de tijd zien en wat er tot nu toe is gedaan en dat we dat opeens willen versnellen zonder overleg, dat vinden wij niet acceptabel. Dat heeft meer tijd nodig.

615

De heer **ZOON** (PvdD): Het is al dertig jaar planologisch vastgelegd dat dit NNN is en natuur moet gaan worden. Er is toch wel iets gebeurd in die dertig jaar?

620

Mevrouw **KONING** (CDA): Wij kunnen constateren dat er in die dertig jaar te weinig overleg is geweest met de agrarische sector en dat er nu plotseling plannen aan hen worden voorgelegd die niet goed in elkaar zitten en daarom is er meer tijd nodig. Wij hopen op een positieve reactie en steun van de meerderheid op onze moties.

625

De heer **CARDOL** (GL): Voorzitter. Ik hoorde tot mijn vreugde dat het CDA pleit voor meer geld voor agrarisch natuurbeheer, mag ik daaruit opmaken dat u ons gaat steunen – ook nationaal – als wij pleiten voor een andere invulling van het nationaal strategisch plan en de verdeling van de gelden van GLB?

630

Mevrouw **KONING** (CDA): Ik wou dat ik daarover ging, maar ik ga daar niet over, dat laat ik over aan mijn landelijke collega's nu.

635

De heer **ZOON** (PvdD): Voorzitter. Uit het hoofd moet lukken bij dit onderwerp, met het plan NNN – EHS in het verleden – wat ik al zei, daar zijn wij al dertig jaar bezig en ik zie dat de afgelopen jaren niet heel veel veranderd is in het plan. Het plan dat er nu ligt, lag er vorig jaar en het jaar daarvoor ook al. Het enige grote verschil is dat we nu een projectbureau krijgen met 25 projectleiders erop die daadwerkelijk de gebieden ingaan om de laatste loodjes natuur te maken. Wij vinden dat een goede aanpak en daar zijn wij heel blij mee. Ik heb er nu vertrouwen in – hoewel we al jaren roepen dat we moeten versnellen met de aanleg van NNN, het gaat ons nog steeds niet snel genoeg – dat we ergens gaan komen. Waar ik mij meer zorgen over maak, is dat wordt gezegd, we gaan het ook koppelen aan de stikstofreductie, NNN koppelen aan de

640

645 stikstofdoelstellingen. Als wij die twee aan elkaar koppelen, dan ben ik bang dat wij NNN ook niet gaan halen, want ze staan op zich los van elkaar. Ik vind het goed dat wij integraal de natuur verbeteren en versterken, dat moeten we op verschillende manieren doen maar we moeten voorkomen dat het een moet wachten op het andere. Wij maken ons ook zorgen over de stikstof want de stikstofdoelstellingen van het Rijk zijn niet sterk genoeg. Er is consensus in de wetenschap dat dat inderdaad zo is, en daarom een motie.

650

Motie 224/2021

Inzicht noodzakelijke stikstofdoelen

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 15 november 2021

655

Constaterende dat:

- *De provincie in het Programma Natuurnetwerk 2022 (PNN) als doelstelling voor neerslag stikstof in Natura-2000 gebieden stelt: 40% van het oppervlak onder kritische depositiewaarde (kdw) in 2025, 50% in 2030 en 74% in 2035;*
- 660 - *De provincie dit doel heeft overgenomen uit de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn).*

Overwegende dat:

- *Er wetenschappelijke consensus is dat deze doelstelling te laag is;*
- 665 - *Het ecologisch noodzakelijke reductiedoel voor stikstof een binnenlandse emissiereductie is van 50% in 2030 (t.o.v. 2019), en ten minste 70% in 2035;*
- *Het adviescollege Remkes in haar eindrapport 'Niet alles kan overal' dit ecologisch noodzakelijke reductiedoel van halvering van de emissies in 2030 ook noemt;*
- *Het doel dat de provincie hanteert overeenkomt met slechts 26% emissiereductie in 2030*
- 670 *in plaats van de ecologisch minimaal benodigde 50%;*
- *Zowel GroenLinks als de PvdA in de Tweede en Eerste Kamer tegen de Wet stikstofreductie en natuurherstel (Wsn) hebben gestemd, mede om deze reden;*
- *Een te laag stikstofreductiedoel een belemmerende factor blijft voor het willen toestaan van nieuwe activiteiten, zoals woningbouw, circulaire economie en energietransitie.*

675

Gehoord de discussie, verzoeken GS:

Inzichtelijk te maken welke stikstofreductiedoelstelling in Noord-Holland ecologisch noodzakelijk is

680 *en gaan over tot de orde van de dag.*

Fracties PvdD, SP

Ik zie niet in dat er een rechtstreekse koppeling is tussen de Nederlandse doelstellingen en de provinciale. Wij hebben een hoop melkvee en grote industrie in de provincie, ik zie niet in dat die
685 doelstelling genoeg is om onze stikstofdoelstelling zo te verlagen dat we woningbouw kunnen

realiseren, circulaire economie kunnen aanpakken en de natuur versterken, want wij zitten nog steeds in een natuurgedruis en die wordt hiermee niet opgelost.

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

690

De heer **KÖHLER** (JA21): Voorzitter, mijn betoog was voor een groot deel gericht op het duingebied, het grootste NNN- en N2000-gebied. Stikstof in de duinen is voor 65% onbeheersbaar, dat komt uit zee of het buitenland. Sluiten wij de duinrand uit voor allerlei ingrepen voor stikstofreductie? Die is alleen weg te halen bij een paar boeren in de omgeving.

695

De heer **ZOON** (PvdD): Ik erken dat het onduidelijk is waar die stikstof vandaan komt, volgens mij komt die voornamelijk van de veeindustrie, dat is wel duidelijk maar misschien ook van Tata. Daar zou ik meer onderzoek willen hebben, want dat is nog niet duidelijk. U bedoelt denk ik, of wij maatregelen moeten gaan nemen, het afschrappen van de bodem, mitigerende maatregelen om de stikstofimpact te verminderen. Dat moeten wij ook doen, want zolang wij de doelmaatregelen nog niet hebben genomen, zullen wij tijdelijke schijnoplossingen moeten inzetten. Het is niet anders. Nog een punt. Over het EHS-plan dat wij indertijd hadden en nog steeds hebben want wij hebben nog steeds ideeën om niet alleen N2000 en NNN-gebieden aan te leggen en te onderhouden, maar ook natuur buiten de gebieden staat een en ander in de Voedselvisie. L&V heeft hier ook een plan voor gemaakt en die heeft het over de ABCD-benadering. Ik zie deze benadering niet terugkomen in de plannen en ik vraag mij af of wij die gaan gebruiken en of die aansluit bij onze andere plannen.

700

705

710

715

720

725

De heer **CARDOL** (GL): Voorzitter. Dit PNN is een mooie, overzichtelijke en integrale presentatie van de beleidsdoelen en middelen dat ons gaat helpen om jaarlijks de vorderingen te evalueren en de resterende opgaven voor ogen te houden. Het is goed als de komende jaren ook andere opgaven zoals de bossenstrategie en bodemdaling, er een plek in krijgen. Deze coalitie heeft forse ambities op natuurgebied, halverwege de collegeperiode is er een eind gemaakt aan de traagheid onder vorige colleges. Met 1.000 ha nieuwe natuur gerealiseerd en het voornemen voor nog eens 1.000 ha in deze periode, zetten wij goede stappen maar tot 2027 hebben wij nog een grote opgave en de laatste loodjes wegen het zwaarst. Dat bewijst ook de begrijpelijke onrust in Zuid-Kennemerland die wij vast ook in andere gebieden gaan meemaken. De gebiedsprocessen zijn leerprocessen voor het college en ambtelijke organisatie, maar ook voor PS. Ik wijs in dit verband graag op de expertmeeting van donderdag a.s. De vele opgaven in het landelijk gebied kunnen wij niet succesvol aanpakken als wij de mensen die in de gebieden werken en wonen, niet meenemen. Dat geldt voor de opgave PNN maar ook voor het natuurbeheerplan. Heldere politiek gestelde doelen helpen daarbij, ook als ze tot pijnlijke keuzes leiden. Even belangrijk is het om goed te luisteren naar en te overleggen met betrokkenen, vertrouwen te hebben in de deskundigheid en welwillendheid van mensen en om ruimte te creëren voor gezamenlijke oplossingen. Dat kan ook door mensen actief te betrekken bij natuur- en landschapsbeheer en hen daarvoor fatsoenlijk te belonen. Ik heb al vaker gepleit voor gebiedscoöperaties, niet alleen als model voor samenwerking en overleg, maar ook als broedplaatsen voor nieuwe ideeën en innovaties waarin mensen samen de schouders zetten onder behoud van leefbaarheid en bouwen

aan een nieuwe relatie tussen stad en platteland. Het is duidelijk dat in Zuid-Kennemerland een
730 aantal veranderingen noodzakelijk zijn, meer natuur en het verder terugdringen van de impact
van de landbouw op het duingebied bijvoorbeeld. Dat kan door extensivering van de landbouw
en het creëren van buffers maar ook nieuwe landschapselementen en ecologische verbindingen
kunnen bijdragen aan vergroting van biodiversiteit. Oproepen zoals in sommige moties gedaan
worden om deze ontwikkelingen even stil te zetten, krijgen zeker niet onze steun. Ik wil nog een
735 keer wijzen op de kansen die er liggen in het Manpadslaangebied. Ik roep het college op om daar
samen met Heemstede nog een keer naar te kijken. Woorden zijn geduldig, wij zijn dat niet. Het
is al veel te laat om traag te zijn. Als wij onze provincie mooi en leefbaar willen houden, dan
moeten wij de kansen die er zijn, zichtbaar maken en de vaart erin zetten. Er zijn veel kansen
voor gezonde natuur en een prachtig landschap. Er zijn genoeg doemverhalen maar wij hebben
740 ook verhalen van hoop nodig voor onze kinderen en kleinkinderen. Wij kunnen instemmen met
beide voordrachten.

Mevrouw **KONING** (CDA): U zegt dat het een leerproces is, maar vindt u dan ook dat als wij kijken
naar wat er nu gebeurt in die gebieden en de beste gruttoer van Noord-Holland en dat daar
745 alles op de schop moet, er op een andere manier naar gekeken moet worden. Nu wordt iedereen
geconfronteerd met plannen en wordt gezegd dat het niet anders kan. Wilt u meer flexibiliteit?

De heer **CARDOL** (GL): Dat heb ik in mijn betoog al gezegd, het is belangrijk om heldere doelen
te stellen, dat is nog iets anders dan op ieder gebied een doel te leggen en te zeggen, zo moet
750 het worden. Ik heb in de commissie ook gewisseld dat ik ervoor ben om daarover in gesprek te
gaan met de omgeving binnen de politiek gestelde doelen over wat wij willen bereiken en dan
kijken hoe het in het gebied ingevuld kan worden. Daarom pleit ik voor veel overleg en
flexibiliteit.

755 Mevrouw **KONING** (CDA): Ik ben heel blij met uw antwoord, maar ziet u net als wij dat dat in de
praktijk nog niet gebeurt en dat er door de provincie veel te star naar die mensen wordt
toegestapt, van dit is wat wij gaan doen en u moet tekenen.

De heer **CARDOL** (GL): Het voorbeeld van de Mijzenpolder kan ik niet beoordelen, wij zien wel
760 dat in Zuid-Kennemerland dingen gezegd zijn in gesprekken met ondernemers die verkeerd zijn
gevallen. Dan kan ik niet zeggen dat ze verkeerd zijn uitgesproken, daar wil ik niet over oordelen
maar het betekent wel dat wij erg voorzichtig moeten zijn met wat wij in gesprekken neerleggen
en dat wij de gesprekken open aangaan en met elkaar tot oplossingen proberen te komen,
hoewel dat niet altijd zal lukken. Dat geldt niet alleen voor grondeigenaren, agrariërs en
765 recreatieve ondernemers maar voor alle mensen in het gebied.

De heer **KÖHLER** (JA21): Het triggert mij even, de nieuwe relatie tussen stad en platteland, deze
coalitie zie ik bezig met het ophokken van bewoners in de stedelijke gebieden binnen de
stadsgrenzen, wallen. Buiten die gebieden worden ondernemers belaagd door
770 natuurontwikkelaars. Dit is het beeld dat ik ervan heb. Kunt u nuanceren wat u denkt bij als u

zegt, een nieuwe relatie tussen stad en platteland? Kan ik daarbij denken aan ecologisch verantwoorde uitbreidingen van dorpen of steden?

775 De heer **CARDOL** (GL): Naar dat laatste zou ik niet toe willen, maar bij de ontwikkeling van het landelijk gebied gaat het niet alleen om de natuurontwikkeling, het gaat ook om een transitie van de landbouw, waarover een Voedselvisie is vastgesteld. Bij de transitie van de landbouw zie ik grote opgaven bij hoe buitengebied en stad zich tot elkaar verhouden. In de stad zal er meer ruimte komen voor stadslandbouw en ecologische ontwikkelingen binnen steden, maar wij moeten goed kijken naar de relatie tussen stad en platteland en die op een nieuwe manier
780 vormgeven. Eerst de motie van de heer Köhler. Hij spreekt graag denigrerende woorden over bijvoorbeeld duintuinieren en dat soort woorden, hij komt met drie moties over fietspaden en dat is nou nog eens microbeleid. Prima als de gedeputeerde een goed gesprek gaat voeren met de beheerders over dit soort zaken, maar daar hebben wij geen moties voor nodig. Betonnen fietspaden: bij die motie heb ik meer gevoel dan bij de vorige drie, maar dat wil ik ook
785 nuanceren. Wij zijn absoluut niet enthousiast over de groei van het aantal betonnen paden in de natuur, dat geldt niet alleen voor het Noord-Hollands duinreservaat maar overal, maar het derde punt in het dictum gaat een stapje te ver. Wij zijn voorstander van een goede basisinfrastructuur voor de fiets, wij zijn ook voor toegankelijkheid van de natuur voor mindervaliden en dan is weliswaar terughoudendheid bij financiering van betonnen fietspaden in de natuur belangrijk,
790 maar een verbod op alle financiering volgens de motie, gaat ons veel te ver. Het amendement van de SP, de oproep om de bossenstrategie en bodemdaling op te nemen in PNN is prima, maar om dat per se in dit PNN te verwerken, lijkt ons onnodig. Als het college toezegt dat dat in een volgende versie PNN wordt meegenomen, is dat voldoende voor ons.

795 Mevrouw **DE GROOT** (SP): De heer Cardol slaat de helft van het amendement gewoon voor het gemak over, want er staat wel degelijk bij dat wij de kans bieden om dit uit te stellen tot maart 2022 en er dan een oplossing voor te vinden.

800 De heer **CARDOL** (GL): Als het college zegt, het is mogelijk om dit met een aanvulling op het NNN in april te realiseren, dan vind ik dat prima, maar het is belangrijker dat wij de toezegging krijgen dat het in een volgend PNN wordt verwerkt. Dan het tweede amendement van de SP, daar hebben wij toch moeite mee. U stelt voor om de ambities bij geldgebrek niet bij te stellen. Dat is uw oproep maar dat is volstrekt helder, natuurlijk gaan wij de ambities niet bijstellen bij geldgebrek, daar wil ik niet op vooruitlopen en als die ooit bijgesteld worden, is dat een besluit
805 van PS en niet van het college. Om die reden vind ik de motie voorlopig niet van belang.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Met precies zoveel woorden staat het in de tekst van PNN, dat als er geldproblemen zijn, de mogelijkheid bestaat om de ambities bij te stellen.

810 De heer **CARDOL** (GL): Dan heeft u een punt en dan ben ik benieuwd naar wat de gedeputeerde daarover gaat zeggen. Dan zal ik overwegen hoe wij over uw amendement oordelen. Dan de moties van het CDA. De motie onderzoek naar de vergoedingen. Volgens mij is dat niet nodig en dat gaan GS zo wellicht zeggen, maar dat horen wij dan graag. Op dit moment zien wij geen

815 noodzaak voor die motie. U stelt in de volgende motie voor om agrarische en recreatieve
ondernemers te betrekken bij het opstellen van ecologische visies. Ik heb gezegd dat eerst
onderzoek wordt gedaan door een ecologisch adviesbureau, natuurlijk mag daarover
gediscussieerd worden en als dat leidt tot een ecologische visie, dan moet daarover gesproken
worden met de bewoners en gebruikers van het gebied, maar uw motie is wederom beperkt tot
820 agrarische en recreatieve ondernemers. Ik zou niet weten waarom niet ook de terreinbeheerders
betrokken zouden moeten worden om invloed op de ecologische visie te hebben, sterker nog, ik
zou verder willen gaan en dat ook gebruikers van het gebied daar invloed op moeten hebben en
niet alleen agrarische en recreatieve ondernemers. De eenzijdigheid van uw motie leidt ertoe dat
wij hem niet zullen steunen.

825 Mevrouw **KONING** (CDA): Ik begrijp uw punt, als wij die andere groepen toevoegen, kunt u de
motie dan wel steunen?

De heer **CARDOL** (GL): Dan ga ik er opnieuw naar kijken.

830 Mevrouw **STRENS** (D66): Voorzitter. Het is duidelijk te zien dat dit college werk maakt van de
realisatie van NNN. Wij maken het noodzakelijke tempo en wij zijn positief over deze voortgang
en vragen GS dit vast te houden. De bespreking in de commissie maakte duidelijk dat de
gebieden waar wij nu aan het werk zijn, niet altijd de gemakkelijkste zijn. Terreinen hebben vaak
een andere functie dan primair natuur en zijn al jaren in gebruik. Een zorgvuldige manier waarop
835 met eigenaren en gebruikers het gesprek wordt gevoerd is cruciaal voor het slagen van het
gebiedsproces. De recente ervaringen onder andere in Zuid-Kennemerland, laten zien dat de
ruimte voor een open gesprek niet altijd zo door betrokkenen wordt ervaren. Wij vragen hier
nogmaals aandacht voor. Kan de gedeputeerde toezeggen dat zij kijkt waar maatwerk mogelijk
is? Waarbij het eerlijke verhaal ook is dat de huidige staat van natuur en biodiversiteit er wel voor
840 zorgt dat inleveren op onze natuurdoelstellingen niet direct mogelijk is. Dit programma
Natuur netwerk levert naast de voortgang op de realisatie NNN, ook inzicht in de stikstofaanpak.
Zoals in de commissie aangegeven, vinden wij dit op dit moment erg mager uitgewerkt. Het zal
namelijk geen gemakkelijke opgave worden om de stikstofreductiedoelen tijdig te behalen.
Hiervoor zullen politieke keuzes gemaakt moeten worden. Wij willen hier helderheid over en
845 weten wat de inzet wordt in diverse gebieden. Het risico bestaat namelijk dat er veel wordt
gepraat in de gebiedsprocessen, maar zonder duidelijk handelingsperspectief.

De heer **ZOON** (PvdD): Er moeten politieke keuzes gemaakt worden, zegt u. Aan welke
provinciale politieke keuzes denkt u?

850 Mevrouw **STRENS** (D66): Het gaat erom dat wij kijken waar wij invloed hebben om stikstof te
beperken en wij daarmee de KDW kunnen bepalen, maar er zijn een aantal mogelijkheden dat zit
op de transitie van de landbouw waarop wij kunnen inzetten, het gesprek aangaan over of wij
meer natuur kunnen realiseren of natuurherstelmaatregelen kunnen nemen, maar er zal ook een
855 deel nodig zijn vanuit Den Haag en ik hoop dat hierover aan de formatietafel een stevig gesprek
wordt gevoerd, zodat dat ons als provincie kaders en handelingsperspectief meegeeft.

De heer **ZOON** (PvdD): Wacht u alleen op informatie vanuit Den Haag of kunnen wij daar als provincie iets meer aan doen teneinde de politieke keuzes te kunnen maken?

860

Mevrouw **STRENS** (D66): De gebiedsprocessen lopen op dit moment en ik roep ertoe op om tijdig met elkaar in gesprek te gaan. De datum van 2025 komt angstvallig dichtbij, dus maak die keuzes en kijk wat wel en niet kan, zodat we over twee of drie jaar niet zitten met, wij hebben veel gesprekken met elkaar gevoerd, maar de depositie is nog steeds hoog. Daar moeten wij uitkomen, vandaar de oproep dat wij daar meer inzicht in willen hebben, dat als die keuzes gemaakt moeten worden, wij als PS daar een goed debat over kunnen voeren om de verschillende belangen af te wegen. Wij zien het risico dat in de gebiedsprocessen veel wordt gepraat zonder duidelijk handelingsperspectief voor partijen aan tafel. Laat de natuur niet de dupe worden. Kan de gedeputeerde toezeggen dat naast de aanvullingen in dit PNN op het gebied van de bossenstrategie en bodemdaling, ook de aanpak rond stikstof verder uitgewerkt wordt? Afsluitend, wij gaan akkoord met beide voordrachten. In tweede termijn reageer ik op de moties.

865

870

875

880

885

890

895

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Voorzitter. We brengen nogmaals in herinnering de aangenomen motie 54 van dit jaar, 'Bescherming kwetsbaarsten eerst' van 17 mei van dit jaar, wij denken dat de voorliggende programma's daar een goede start mee maken. De indeling van de 25 gebieden is bij de start van het regiebureau Natuurnetwerk in 2021 gekozen op ecologische gronden, zo staat in de stukken en dat is een goed uitgangspunt. Wat opvalt is dat er al zoveel procenten van de 25 gebieden is gerealiseerd. Een greep uit de gebieden, Texel 85%, Wieringen 95%, Noord-Kennemerland 95%, Eilandspolder ongeveer 80% en een klein deel van de 25 gebieden loopt daar iets op achter, bijvoorbeeld polder Westzaan 75% of het Naardermeer en omstreken, 80%. Als je de prachtige foto's bekijkt – complimenten voor de fotografen – dan zou je kunnen zeggen, wat een schoonheid. Onze natuur en de landschappen zien er allemaal prima uit, hou maar op, wij kunnen ons geld beter aan iets anders besteden. Maar zo is dat niet, er is "so much more to the picture than meets the eye". Stikstof, verdroging, achterblijvende beeldkwaliteit, de wens tot betere inrichting of uitbreiding en vooral ontsnippering van onze natuurgebieden zijn grote opgaven van nu. Het laaghangende fruit is allang geplukt en wij zullen steeds meer moeite moeten doen om onze doelstellingen te halen. Wij denken dat met deze twee programma's een goede start kan worden gemaakt. Een gebied in de commissie van afgelopen 25 oktober heeft bijzonder veel aandacht gekregen, niet in de laatste plaats door de sprekers. In het programma NNN 2022 staat: "In Zuid-Kennemerland is de ambitie om de relatie tussen duinen, duinzoom, binnenduintrand en strandvlakte te versterken." In de duinen wordt zoveel mogelijk ruimte gegeven aan natuurlijke processen en kenmerkende vegetaties. Inzoomend op Zuid-Kennemerland valt te lezen dat de stikstofbelasting op dat gebied een aantal oorzaken heeft en ik pak er de drie belangrijkste uit: buitenland 36%, ammoniak vanaf zee 15% en landbouw 20%. Het komt ons logisch voor dat naar deze drie oorzaken het meest gekeken moet worden, dus en dat is een dringende oproep aan de gedeputeerde Natuur, om in IPO-verband meer en sneller werk te maken van de eerste twee, het buitenland en de op zee passerende zeevaart, want – en dan herhaal ik de woorden van collega Leerink in de commissie – het kan toch niet zo zijn dat een aantal actoren in dit geheel buiten schot blijft of te weinig aandacht krijgt en dat wij meer

900 inzoomen op anderen waar we misschien meer invloed op hebben, zoals de stikstofattributie door de landbouw.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Ik las dit weekend in de Volkskrant dat wij Nederlanders de meeste stikstof exporteren naar het buitenland.

905

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Als het in de Volkskrant staat, dan is het waar. In NLG heeft de gedeputeerde toegezegd omdat het leek dat het allemaal niet zo prettig was verlopen, de communicatie met de grondeigenaren en ondernemers in Zuid-Kennemerland opnieuw en beter aan te pakken. Is de gedeputeerde dat nog steeds voornemens, is er een begin gemaakt en horen wij daar als PS iets van terug? Wij missen net als bijvoorbeeld de SP, in het programma Natuurnetwerk en het natuurbeheerplan de doelstellingen bodemdaling en bossenstrategie. Ik herhaal ons pleidooi in de commissie: neem deze doelstellingen in ieder geval in de nog nieuw te ontwikkelen gebiedsplannen vooral mee. Wil de gedeputeerde dat toezeggen? Als dat het geval is, dan is de motie van de SP overbodig, want maart volgend jaar lijkt ons erg kort dag. De motie CDA verhoging vergoedingen natuurbeheer: deze crisis heeft ons ook bereikt uit diverse hoeken en wij vragen een nauwkeurige reactie van GS op waarom die vergoedingen wel of niet verhoogd kunnen worden. Het is in ons aller belang dat het beheer op zijn minst kostendekkend is en als dat niet het geval is, dan wordt het enthousiasme gesmoord. Motie JA 21, het aanleggen van betonnen fietspaden heeft niet onze voorkeur, geen beton en andere materialen klinkt sympathiek, maar onderhoud, duurzaamheid in de zin van hoe lang gaat een fietspad mee, begaanbaarheid voor mensen in een rolstoel zijn zeker zo belangrijk en dat zijn vaak overwegingen om voor beton te kiezen. Mij is ter ore gekomen dat schelpen ook niet meer mogen omdat deze uit zee moeten worden gewonnen en daar moeten we vanaf. Wij hebben gehoord dat er een actieplan duurzame fietspaden komt, dus ik wil vragen of beide gedeputeerden hierover in gesprek zijn met elkaar, over duurzame fietspaden in het algemeen. Afhankelijk van het antwoord van GS stel ik JA21 voor de motie aan te houden, want als er al werk van wordt gemaakt, hoeft deze motie er niet te komen. Wij stemmen in met beide voordrachten.

930

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Voorzitter, vandaag bespreken we het Programma Natuurnetwerk 2022 (voordracht 59) en het Natuurbeheerplan 2022 (voordracht 60). Zo staat in het Programma Natuurnetwerk 2022 dat er voor de jaren 2022 t/m 2026 ruim € 200 miljoen aan belastinggeld wordt uitgetrokken voor o.a. de aankoop van gronden (€ 111 miljoen) en Natura 2000-herstelmaatregelen. (€ 25 miljoen). De PVV vindt dat onbegrijpelijk, kijkende naar de vele crisissen waar onze samenleving mee te maken heeft, zoals de coronacrisis, de woningbouwcrisis, de asielzoekerscrisis etc. En dan hebben we het nog niet eens over de maatschappelijke gevolgen. Zo bleek o.a. uit de emotionele inbreng van bezorgde sprekers tijdens de commissie NLG op 25 oktober jl. en een bij deze commissie binnengekomen geanonimiseerde brief van 14 oktober jl., dat er grote onrust is bij ondernemers in Zuid-Kennemerland, aangezien zij bedrijven hebben in gebieden die deels of geheel binnen het NNN liggen en moeten worden omgevormd tot tekentafelnatuur. Het betreft o.a. gronden waar paarden en koeien grazen of waar bollen worden gekweekt. U hoort het goed voorzitter, paarden en koeien in de wei is blijkbaar niet genoeg

940

945 natuur. De genoemde functiewijziging betekent een aanslag op de huidige bedrijfsvoering, terwijl daar geen of weinig draagvlak voor is. Een gotspe. Hoewel gedeputeerde Rommel tijdens de genoemde commissievergadering aangaf dat de provincie in overleg gaat met de verschillende bedrijven en per gebied gaat bekijken wat al dan niet haalbaar is, neemt dat naar de mening van de PVV niet weg dat we te maken hebben met doorgeslagen tekentafelnatuurbeleid met alle gevolgen van dien. In commissievergaderingen heeft collega Van Tiggelen zich daar al vaker kritisch over uitgelaten. Een ander voorbeeld van doorgeslagen beleid: in de Nota van
950 beantwoording bij het agendapunt "Natuurbeheerplan 2022" valt te lezen dat er maar liefst 136 zienswijzen zijn ingediend die te maken hebben met bosbeheer. En onze fractie heeft daar alle begrip voor, want hoewel gekapte bomen in N2000-gebieden elders worden gecompenseerd, blijft het natuurlijk een bizarre situatie dat bomen gekapt worden in het belang van ronduit discutabele instandhoudingsdoelstellingen. Het zal u niks verbazen dat onze fractie niet kan
955 instemmen met de voordrachten 59 en 60.

De heer **KLEIN** (CU): Voorzitter. Wij zijn erg te spreken over de nieuwe opzet van het programma Natuurnetwerk, waarmee wij een heel goed overzicht hebben van de stand van zaken van natuurontwikkelingen in de verschillende gebieden. De natuurontwikkeling is heel belangrijk,
960 want de kwaliteit van de natuur is jarenlang achteruitgegaan en het is onze verantwoordelijkheid als rentmeesters van de aarde om ons in te spannen om de natuur te versterken. Lange tijd heeft de provincie weinig prioriteit gegeven aan het afmaken van NNN wat onze belofte was, maar nu zet de provincie er gelukkig meer vaart achter en dat is goed. Wij zijn ook tevreden dat het gebiedsgericht gebeurt en samen met alle andere opgaven rondom natuur en platteland, zoals
965 stikstof, bodemdaling en klimaatopgaven wordt ingezet. Maar wij merken ook dat er veel weerstand en onbegrip is in sommige gebieden. Wij hebben de vele insprekers uit Binnenduinrand gehoord in de commissievergadering, wij hebben hen gezien en gehoord, maar ook uit andere plekken van de provincie bereiken ons signalen dat meedenken eigenlijk geen zin heeft omdat het einddoel van de provincie al vastligt. Bovendien wordt soms de indruk gewekt
970 dat de inzet van grondeigenaren op dit moment er helemaal niets toe doet, terwijl er al heel veel inspanningen worden geleverd om juist natuur te versterken. Wij willen drie oproepen doen en de eerste is: zorg voor betere communicatie over het doel van de gebiedsprocessen en zorg dat duidelijk is dat er ruimte is om samen te zoeken naar manieren om NNN-waardige natuur te realiseren. Wij horen graag een update van hoe dit gaat in Binnenduinrand, want daar heeft de
975 gedeputeerde al een verbeteringslag toegezegd. De tweede oproep: gebruik de expertise in het gebied aanwezig. Vele grondeigenaren hebben vaak al jaren ervaring met het beheer van het gebied en veel kennis over wat wel en niet werkt en wat wel en niet kan. Ga in gesprek om die ervaringen te gebruiken. Ten derde, zorg voor flexibiliteit in de manier waarop natuur gerealiseerd kan worden. Wij willen uiteraard niet tornen aan het doel om NNN-waardige natuur
980 te realiseren, maar de manier waarop en het type natuur kan soms beter aansluiten bij de inzet die eigenaren al langere tijd leveren. De laatste twee oproepen zijn verwoord in de motie die wij met het CDA indienen. Wij horen graag de reactie van GS. Ten slotte over het agrarisch natuurbeheer. Wij zijn blij dat de provincie onderzoekt hoe agrarisch natuurbeheer vanaf 2023 gesubsidieerd kan worden in de vorm van een overbruggingsperiode, dat is een goede stap
985 omdat heel veel agrariërs met grote inzet bezig zijn met agrarisch natuurbeheer. Wat we nodig

hebben, is een lange termijnperspectief op de rol van agrariërs bij natuurbeheer en graag horen wij van GS hoe zij over deze rol denken en wanneer hier meer duidelijkheid over gegeven kan worden.

990 De heer **ZOON** (PvdD): Voorzitter. Wij zijn al dertig jaar bezig met de aanleg van NNN. Ik zie dit nu als de laatste loodjes waarbij je bij de moeilijke gevallen niet kunt ontkomen aan onteigening. Sluit u onteigening helemaal uit of is dat wel mogelijk als laatste redmiddel?

995 De heer **KLEIN** (CU): De heer Zoon doet nu precies wat wij niet moeten doen en dat is starten met onteigening. Wij hebben gezien dat het daar in de communicatie met de provincie vaak misgaat. Als je onteigening als eerste noemt – ik zeg niet dat de provincie dat gedaan heeft, maar wel dat het in de gesprekken altijd heel snel naar voren komt – dan wordt het meedenken van iedereen een stuk ingewikkelder. U kent ons standpunt, onteigening is als allerlaatste instrument inderdaad mogelijk maar daar moeten we niet mee beginnen.

1000

Mevrouw **VAN GEFFEN** (Liberaal NH): Voorzitter. De ontwikkeling van meer en goede natuur is een mooie zaak, maar het is niet goed dat daardoor doorgaand verkeer in de verdrukking komt. Al sinds februari vraag ik – toen nog als lid van de VVD – om aandacht voor het fietspad van de Blijdensteinsweg – micromanagement genoemd door mijn collega van GL – met twee video's op locatie en een paar rondvragen. Het heeft geleid tot incidentele opruimacties, maar het pad wordt niet structureel zandvrij gehouden. Er zijn mensen die redeneren, dan loop je toch een stuk door het zand, wat geeft dat nou? Inderdaad zie je wielrenners die aan komen racen, van hun fiets springen en met de fiets op de schouder door het zand rennen alsof het een triatlon is. Wij zien ook veel mensen met bagage fietsen als ze de hele kustroute doen. Die sjouwen met grote moeite door het zand. Als dit een weg was voor autoverkeer, dan zouden wij het niet accepteren en waarom dan wel voor de fiets? Ook fietsers hebben recht op volledige toegankelijkheid. De gedeputeerde Mobiliteit was het steeds met ons eens dat het een onwenselijke situatie is en ik hoop dat de gedeputeerde Natuur dat ook wil uitspreken. Helaas zien wij hier een stukje machteloze overheid. Er zijn meerdere overheden betrokken en die wijzen nu naar elkaar en ondertussen blijft het probleem bestaan. Ik hoop dat er steun is voor de moties die wij indienen met JA21, in de eerste plaats van de VVD, omdat ik hier als VVD'er herhaaldelijk aandacht voor heb gevraagd en van andere PS-leden omdat er over het algemeen veel steun is voor fietsers, maar misschien worden ze al omarmd door GS. Bij de ontwikkeling van natuur achten wij het essentieel dat alle betrokkenen weten waar zij aan toe zijn en de mogelijkheden goed in kaart zijn gebracht. Daar liggen mogelijkheden voor verbetering en daarom dienen wij samen met het CDA twee moties in voor gedegen verder onderzoek en goede samenwerking met agrarische en recreatieve ondernemers, een punt waarvan wij denken dat niemand van GS of PS daartegen kan zijn.

1025

De heer **DE WIT** (VVD): Voorzitter. We beginnen met vast te stellen dat op basis van het coalitieakkoord de provincie werkt aan het realiseren van steeds meer natuurgebieden of de uitbreiding van bestaande natuurgebieden en dat is een goede zaak, maar wij beginnen ons langzaam zorgen te maken over het structureel beheren van deze aangelegde en nog aan te

1030 leggen natuur. Natuurorganisaties vragen steeds om geld of kampen met capaciteitsproblemen
terwijl de natuurkwaliteit niet alleen door te veel stikstofdepositie onder druk staat in sommige
gebieden. Het voelt soms een beetje als een spel zonder neten voor hen. De vraag is, hebben wij
over een paar jaar nog meer natuur, wie gaat dan die natuur onderhouden om te voorkomen dat
wij alsdan wederom moeten vaststellen dat de kwaliteit onvoldoende geborgd is? Wij tenderen
1035 daar niet naar en er is een essentiële rol weggelegd voor agrariërs en bedrijven die ook kunnen
bijdragen aan het beheer van natuur. Wij denken simpelweg dat wij agrariërs nodig hebben
omdat wij het zonder hen niet redden om de vele hectaren natuur goed te onderhouden.
Daarnaast vinden wij dat beter inzichtelijk moet worden gemaakt wat het effect is van ons
provinciale natuurbeheer. Wij hebben hier in de commissie al vaker bij stilgestaan en waarderen
het initiatief lokaal doelbereik, het opstellen van de agrarische beheerkaart en de toezegging van
1040 GS om vanaf volgend jaar met een passende beleidsindicator te komen op dit punt. Wij denken
dat het de discussie en gesprekken in PS ten goede komt als wij meer munitie hebben om de
effecten van natuurbeheer op de kwaliteit te kunnen beoordelen. Tot slot maken wij ons zorgen
over de onrust in het veld bij het realiseren van nieuwe natuurgebieden. Het meest recente
voorbeeld is de situatie in de Binnenduinrand. Juist omdat wij sterk geloven dat ondernemers
1045 onderdeel zijn van het natuurbeheer op lange termijn, hebben deze zorgen onze aandacht. Wij
geloven erin dat de provincie moet werken naar een aanpak van maximaal draagvlak om te
borgen dat ondernemers hun inspanning willen blijven voortzetten of juist willen oppakken om
zich in te zetten voor natuurbeheer. Laten wij ook niet vergeten dat voor een vitaal platteland ook
economische bedrijvigheid vitaal is, immers waar werken mensen anders op dat platteland. Wij
1050 kijken niet alleen naar de natuur op papier en de doelen die wij ambiëren, maar ook naar de
naturomstandigheden in de praktijk. Wij denken daarnaast dat het essentieel is om zo goed en
maximaal mogelijk te voorkomen dat grondonteigening gedwongen moet worden ingezet,
daarom vragen wij ons provinciaal grondbeleid daarvoor in te zetten om te zorgen dat
ondernemers die misschien binnen NNN niet willen of kunnen ondernemen maar mensen
1055 daarbuiten wel, elkaar kunnen vinden en door middel van kavelruil tot oplossingen kan worden
gekomen.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Voorzitter. Uw eerste zin in de woordvoering in de commissie hierover
was een verzuchting en u zei – in mijn eigen woorden – dat het misschien nu wel een beetje pijn
1060 gaat doen, wij moeten pijnlijke keuzes gaan maken en het ging toen ook al over onteigening en
het meekrijgen van agrariërs. Waar staat u nu? Nu lijken uw woorden een andere kant op te gaan.
Bent u ervan overtuigd dat we nu echt bij het gaatje zijn of ziet u andere vluchtroutes?

De heer **DE WIT** (VVD): Ik sta pal achter de ambitie om NNN af te maken, dat is de
1065 kernboodschap die wij ook de afgelopen periode hebben uitgedragen dat wij het daarom doen en
de weg om daar te komen, wordt steeds lastiger begaanbaar omdat het laaghangend fruit
inmiddels is geplukt en wij verderop in het traject komen. Wij willen met maximaal draagvlak de
natuur realiseren en wij hebben ondernemers nodig om te beheren en te onderhouden in de
komende jaren. Ik zie grondonteigening als het uiterste redmiddel maar de provincie moet er
1070 alles aan doen om te voorkomen dat dit instrument wordt ingezet en daar vraag ik de toezegging

op om het provinciaal grondbeleid erbij te kunnen betrekken om bijvoorbeeld door kavelruil een onteigening te voorkomen.

1075 Mevrouw **DE GROOT** (SP): Voorzitter. Ik begrijp uit de woorden dat grondonteigening als een soort vaststaand feit wordt aangevoerd, terwijl ik van het college nog niet gehoord heb dat zij grond wil onteigenen. Zij zijn er meer bij gebaat om agrariërs te bewegen tot andere teelten dan de grond af te pakken en meer te doen aan natuurbeheer.

1080 De heer **DE WIT** (VVD): De VVD zit helemaal niet te wachten op grondonteigening en dat moet ook niet de insteek zijn van de provincie, maar we weten allemaal dat er zorgen zijn zoals door de gesprekken die gevoerd zijn in de Binnenduinrand waar ondernemers wel met dat scenario worden geconfronteerd en op dat punt wil ik mijn positie duidelijk maken, namelijk dat grondonteigening maximaal voorkomen moet en kan worden omdat wij ondernemers nodig hebben voor het natuurbeheer de komende jaren.

1085 De heer **ZOON** (PvdD): Voorzitter. Ik vind kavelruil ook interessant, maar aan welke gronden denkt u dan? Door de enorme krimp van de veestapel zal veel grond vrijkomen, denk ik. Denkt u aan zo'n kavelruil?

1090 De heer **DE WIT** (VVD): Mijn vragen aan het college gaan over provinciale grond, daar kunnen wij beleid voor maken en ik ga niet speculeren over wat Den Haag met gronden gaat doen die vanuit de landelijke regeling daar de zeggenschap over heeft, maar je moet ervoor zorgen dat je grond die je uit de markt haalt, weer aan de markt kunt teruggeven. Als een ondernemer opstaat die zegt, ik kan op een extensievere manier ondernemen, dan zeg ik, succes ermee en laten wij het mogelijk maken. Ik heb gevraagd om een toezegging van het college en ik heb eventueel een motie achter de hand om daar meer scherpte in te krijgen, maar wij wachten de reactie af. Motie kustroutes: ik leef mee met de indieners en laten wij dit gewoon aanpakken, dit moet je doen, daar zouden wij als PS niet eens bij hoeven stil te staan, maar de noodzaak is anders. Ik hoop dat het college kan aangeven dat de provincie de zorg en problemen signaleert en er deels
1095 verantwoordelijkheid voor wil nemen. Twee moties van het CDA, onderzoek flexibiliteit. Die flexibiliteit is maximaal mogelijk, waarbij het NNN-doel voorop moet staan en zoals ik het college ken, handelen wij daar op dit moment naar in de gesprekken met de ondernemers, dus het is niet zozeer een onderzoek dat wij nodig vinden, maar gewoon daadkracht en goede gesprekken waarin de provincie uitstraalt die flexibiliteit te willen aanbieden. In de motie Natuurbeheer
1100 herken ik de zorgen en ik sluit aan bij de PvdA dat de subsidie voor natuurbeheer kostendekkend moet zijn, het past in mijn betoog dat wij ondernemers de komende jaren nodig hebben, dus ik ben benieuwd naar de reactie van GS om ervoor te zorgen dat ondernemers niet alsnog achter het net vissen. Tot slot de motie stikstof van de PvdD. Ik stel een praktische benadering voor en niet inzetten op een nieuw onderzoek. Het Rijk heeft besluiten genomen, al dan niet wordt
1105 daarop aangepast in de formatie, dat zullen de wijze heren en dames in Den Haag ons vertellen in december hopelijk. Laten wij in de gebiedsgerichte aanpak pragmatisch en goed te werk gaan en ik vind de motie daar niet aan bijdragen.

1115 De **VOORZITTER**: Ik schors de vergadering tot 14.45 uur zodat het college zich kan voorbereiden op de beantwoording. De vergadering is heropend.

1120 Gedeputeerde **ROMMEL**: Voorzitter. Vandaag ligt voor het eerst het programma Natuurnetwerk voor ons. Het is wel iets wat wij al kennen maar ook de complimenten van velen voor de leesbaarheid en overzichtelijkheid. Daar is het ook voor bedoeld. Het programma bevat de voortgang en afronding van het natuurnetwerk, de stikstofaanpak, dit is een integrale aanpak en geen koppeling, dus het is niet zo dat als de stikstofaanpak niet doorloopt, NNN niet doorgaat. Het is niet af, het wordt jaarlijks geactualiseerd en de bossenstrategie en bodemdaling worden daarin opgenomen. Het is een groeidocument dat steeds completer aangeeft hoe het er voor staat in de natuur en dat vind ik zelf iets moois wat wij gaan realiseren. De bossenstrategie komt 1125 sowieso al in januari – als ik het goed inschat – bij u aan bod. Het is herhaaldelijk aangehaald, we zijn hiermee al in 1990 begonnen en deze coalitieperiode zetten wij er meer vaart achter en dan loop je tegen bepaalde zaken aan, zoals het gebrek aan ruimte. In onze vergaderingen en ontmoetingen hoor ik waar u mee struggelt en worstelt en het is ook best lastig om alle belangen te combineren en in het oog te houden. Ook in het veld waar de gebiedsprocessen plaatsvinden, 1130 dat zijn hele processen. Wel is het zo dat het aantal hectaren NNN vastligt, dat is afgesproken met het Rijk. U heeft al een voorstel gezien over de herbegrenzing en ontgrenzing, dat kan wel en dat doen wij op basis van ecologische kwaliteit in de verschillende gebieden, maar er komt niets bij. Ik hoor weleens dat gesproken wordt over steeds weer nieuwe natuur, maar dat is niet zo. De NNN-gebieden liggen vast, die moeten gerealiseerd worden en er komen geen grote 1135 aantallen hectaren bij. Dat er verduidelijking. Wij praten hier over de laatste 10%, wij hebben al 90% gerealiseerd, waarbij wij veel overleg hebben gevoerd met agrariërs en particuliere grondbezitters. Die laatste 10% is een behoorlijke uitdaging. Het realisatieplan heeft een hele ambitieuze richting aangegeven die PS hebben vastgesteld. Dat vergt maatwerk, dat nodig is in alle gebieden. Ik begrijp de emotie in alle gebieden, maar er is geen blauwdruk in die gebieden. 1140 Een ecologisch rapport is geen blauwdruk, duidelijkheid is ook een vraag die ik hoor in alle gebieden, geef ons duidelijkheid, wat gaat er gebeuren, wat kunnen wij doen. Natuurlijk zijn wij in alle gebieden ook in overleg over stikstofreductie. De provinciale gronden zijn daar van belang, dank voor de steun om deze gronden strategisch in te zetten.

1145 Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Voorzitter, ik waardeer uw eerlijkheid. U zegt, geen blauwdruk, er zitten veel lagen in, maar ik kan mij voorstellen dat mensen in alle gebieden waar wij een transitie moeten maken naar verbetering en andere natuur, wel duidelijkheid willen. Kunt u daar iets dieper op ingaan, omdat het anders boven de markt blijft hangen?

1150 Gedeputeerde **ROMMEL**: Ik kom hier later in mijn verhaal op terug, als het niet voldoende is dan hoor ik dat wel. Ik pak nu even mijn boekje. Ik had het over de strategische inzet van de gronden. De taskforce gaat de commissie uitnodigen om te laten zien hoe zij dat doen en dan kunnen we goede voorbeelden laten zien. Ik kom nu bij het voorbeeld. Het CDA vroeg, ga je flexibel om met de ecologische invullingen en dat doen wij in overleg. Ik geef als voorbeeld, dit is de Ster van 1155 Loosdrecht, daar heb ik twee jaar geleden een gesprek gehad en zij waren niet blij met ons. Zij hadden een voorbeeld van hoe de natuur eruit zou kunnen zien en in overleg hebben zij zelf een

plan gemaakt, hoewel niet alles overgenomen zal worden, maar er is wel een gezamenlijk plan gekomen. Dat gebeurt ook met tuinders in gebieden die vragen, kunnen wij hier blijven met onze kleine tuintjes en hoe kunnen wij dat doen, daarmee gaan wij ook in overleg om te kijken of dat mogelijk is.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Dat is een mooi voorbeeld en dan denk ik aan de reactie van de CU van zojuist, die oproept, ga nou in gesprek, mensen hebben er ervaring mee en ideeën over. Kunt u toezeggen dat u daar in het proces voldoende tijd voor neemt, want het oplijnen van mensen in een bepaalde richting kost tijd.

Gedeputeerde **ROMMEL**: Dat kost zeker tijd en er is veel overleg en als je het goed doet, dan kun je binnen een termijn voortgang boeken. Deze Ster, daar heeft het proces ongeveer twee jaar gelopen en in Weersloot loopt ook een dergelijk proces. U heeft de ambities gesteld en wij gaan juist in overleg en daarom vond ik het mooi dat de mensen in Zuid-Kennemerland die inspraken, hebben aangegeven met ons in gesprek te willen. Daar ben ik blij om, dat mensen met ons meepraten. Ik heb ook wel meegemaakt dat een boer vraagt, kunt u mij helpen, want ik wil dat natuurbeheer niet. Dan maar verplaatsen maar dat vind ik ook moeilijk, wat kunnen we nog wel doen en daarover ga je in overleg. Soms kom je er snel uit en soms duurt het wat langer en is het lastiger.

Mevrouw **KONING** (CDA): Ik ben blij met het voorbeeld dat u noemt, maar het lijkt erop dat er onderscheid zit tussen verschillende gebieden. In Kennemerland horen wij helemaal niet dat er flexibiliteit is en tegen de beste gruttoeboer van Noord-Holland, wordt gewoon gezegd, dit is het doeltype dat wij willen realiseren en als je daarmee niet uit de voeten kunt, dan vertrek je maar, even zwartwit. Waar zit dat verschil dan?

Gedeputeerde **ROMMEL**: Ik kan dat verschil niet helemaal duiden, maar elk gebied is verschillend, dus je komt andere agrariërs, particulieren en beheerders en grondeigenaren tegen, die zijn verschillend per gebied. In de Mijzenpolder zijn wij in overleg met de boeren aldaar en ook met de boer die u noemt, dus ik zal die situatie checken en wat daar misloopt, maar zover ik weet zijn wij in goed overleg met deze gruttoeboer.

Mevrouw **KONING** (CDA): Overleg is goed, maar het gaat ook over flexibiliteit, want zeggen van, dit is het en wat vind je ervan, is iets anders dan flexibiliteit bieden en kijken hoe je samen tot overeenstemming kunt komen, dus is die flexibiliteit er wel?

Gedeputeerde **ROMMEL**: Er is flexibiliteit, maar dat wil niet zeggen dat je meteen zegt, maar wat u zegt, is het dan. Je moet er echt samen over praten en naar kijken. Als je zegt, sorry, wij komen er niet uit, dan is er geen overleg. Dan hoe kijkt u naar de agrariërs.

De heer **DE WIT** (VVD): Voorzitter. Mag ik de gedeputeerde goed verstaan dat we niet zozeer baat hebben bij een onderzoek naar flexibiliteit maar dat wij daadkrachtig en flexibel moeten zijn en

1200 dat het college zich daarvoor inzet. Als we niet flexibel kunnen zijn, we kijken met ons instrumentarium in het grondbeleid, of we daar nog iets kunnen betekenen voor de ondernemer.

Gedeputeerde **ROMMEL**: Dat is zoals het is. GS hebben geen baat bij een onderzoek, want wij doen dit al en zijn er al goed mee op weg en hebben er mooie voorbeelden van.

1205 Mevrouw **KONING** (CDA): Dan kom ik toch even terug, dan willen wij dat graag geborgd zien, want waar staat wat flexibiliteit is, hoe ver die reikt en hoe u die aanpakt? Dan willen wij dat geborgd zien en een terugkoppeling zien.

1210 Gedeputeerde **ROMMEL**: Ik vind dat een lastige, ik kan u meenemen bij de taskforce, maar als wij flexibiliteit gaan vastleggen en borgen, is het niet meer flexibel, dat vind ik lastig.

1215 Mevrouw **KONING** (CDA): Vastleggen kan ook dat aangegeven wordt dat flexibiliteit bestaat, dat blijkt nu nergens in die overleggen. Hoe kunnen wij als PS erop vertrouwen dat die flexibiliteit er is bij doeltypen en voorschriften?

1220 Gedeputeerde **ROMMEL**: Nogmaals, ik begrijp wat u zegt, maar ik zeg toe flexibiliteit te betrachten en voorbeelden te laten zien, ook via de taskforce. Kijk daarnaar bij de technische briefing, want het vastleggen van flexibiliteit, dan ben je je flexibiliteit kwijt. Het klinkt misschien raar, maar het is zoals het is.

1225 De heer **KLEIN** (CU): Doorgaand op dit onderwerp, voor mij is nog niet helder waar die flexibiliteit dan zit. Ik snap dat u mee wilt denken met bedrijfsverplaatsing, als mensen een ander idee hebben over de toekomst, dat is allemaal hartstikke belangrijk en stimuleren wij heel erg, maar de motie vraagt vooral, kijk naar de invulling van de natuurdoelen en is daar ruimte voor. Ik krijg in wat u zegt en in wat in het programma netwerk staat, niet helder of die ruimte er nu is. Kunt u op schrift zetten op welke momenten er nog keuzes kunnen worden gemaakt, zoals over de specifieke invulling van de natuurambities, wanneer kan een kaart nog aangepast worden, kan dat na overleg met een eigenaar, zodat wij snappen wanneer die flexibiliteit in het proces gehanteerd kan worden.

1230 Gedeputeerde **ROMMEL**: Ik wil er even over nadenken hoe wij u daarin mee kunnen nemen. In het verkenningsjaar is er nog allerlei ruimte, maar naarmate je naar het einde gaat van het traject, dat kan ik meegeven, dan raakt die flexibiliteit op. In het begin in de gebieden waar wij het verkenningsjaar ingaan, is er nog voldoende ruimte in het overleg. Om de Ster nog een keer te benadrukken, wij kwamen daar in het gebied met het idee, bijna het idee alsof geen enkel paard meer mogelijk zou zijn het houden van paarden maar in de verkenning in het gebied zie je dat mensen daar paarden of andere dieren hebben. Wij zijn in overleg gegaan, is het mogelijk om toch nog een klein stukje over te houden. Dat is per gebied verschillend dus het is heel moeilijk om dat vast te leggen in een PNN van zo gaan wij het doen. Dat is de flexibiliteit die wij graag houden en ook de ruimte en de tijd die PS ons hebben gegund. Daarom stel ik voor de tijd te nemen voor de presentatie van de taskforce, dan ziet u hoe dat gaat in zo'n proces.

1240

1245 De heer **KLEIN** (CU): Ik zou het heel concreet willen maken, zoals in de Binnenduinrand, insprekers hebben gezegd, met dat doeltype nat hooiland kunnen we niet uit de voeten, maar wij zijn hier al bezig met natuurinvulling in overleg met gemeenten en provincie. Is er dan ruimte om een specifieke invulling van nat hooiland te veranderen in een ander beheertype wat evengoed waardevol is in NNN. Dat staat voor ons voorop, of is die er niet?

1250 Gedeputeerde **ROMMEL**: Een hele technische invulling kan ik niet geven, maar het is wel zo dat wij in overleg kunnen gaan, kan dit bedrijf hier blijven staan en op welke manier. In de Binnenduinrand waar de paarden lopen, er zijn vaak mogelijkheden waardoor de natuur toch kan worden geborgd daar zonder dat de kwaliteit achteruit gaat. Daarom willen wij dat overleg en ben ik blij dat de mensen in dit gebied met ons in overleg willen. Wij zitten in het verkenningsjaar, dus wij kunnen nog in overleg.

1255 Mevrouw **STRENS** (D66): Ik begrijp dat u flexibiliteit niet kunt vastleggen, want dan bent u niet meer flexibel. Maar ik denk dat de processen wel gebaat zijn bij een soort uniforme werkwijze, dat betrokkenen wel weten wat er op bepaalde momenten wel of niet mogelijk is, dat hoor ik de heer Klein ook zeggen. Daarom de vraag of u kunt kijken om iets vast te leggen over
1260 werkafspraken of over hoe de processen lopen, zodat betrokkenen weten welke stap vervolgens komt en de invulling daarvan valt binnen het maatwerk dat gebieden zelf kunnen invullen.

Gedeputeerde **ROMMEL**: Dat heeft u goed begrepen en in die blauwdruk kan ik u meenemen, ik kan u laten zien wanneer is het een no go meer, hoe zit dat dan. Na dit verkenningsjaar gaan wij
1265 naar de laatste stappen van de uitvoering. Fijn dat PS dit onderschrijven. Dan de agrariërs, de duiding. Wij hebben agrariërs nodig bij het beheer en daarom zijn wij blij met alle agrariërs die het beheer al voor ons uitvoeren, niet alleen agrariërs, maar ook particulieren, grondeigenaren en grondgebruikers, wij zijn heel blij dat zij dat willen doen, maar het moet wel op een goede manier voor de natuur. De CU sprak over agrarisch beheer en het CDA over agrarisch
1270 natuurbeheer. Ik ben nog steeds in onderzoek hoe wij dat kunnen vormgeven, maar wij komen met een brief naar PS. De kwaliteit staat voorop en wij sturen op de instandhoudingsdoelstellingen zoals het CDA vroeg. Ik zal zorgen dat de beschrijving van het proces bij u terecht komt, dat heb ik in de commissievergadering al besproken. Het overleg is gestart en ik ben blij met de ruimte die u ons biedt om dit overleg uit te voeren. Dan een aantal
1275 vragen. Manpadslaan, dat hebben wij meegegeven aan de projectleider, daar hoort u later meer over. Vragen over onteigening. Wij gaan in goed overleg en je kijkt naar de natuurdoelen vergelijkbaar met de bedrijfssituatie, kijken naar excessieve bedrijfsvoering, aanleg van beheer, grondruil, verkaveling, maar wij hebben altijd de titel van onteigening nodig als wij volledig schadeloos willen stellen. Dat helpt gewoon in die gebieden en door de taskforce zult u zien
1280 welke mooie uitkomsten door de provincie samen met de mensen in het gebied gerealiseerd zijn. De ABCD-benadering, daar zijn wij bekend mee, maar de laatste dagen zijn er zoveel rapporten gekomen, dat ik wel even tijd nodig heb om te duiden wat de samenhang is. Daarnaast is ook het Rijk bezig met het stikstofdossier, ik kan niet zeggen welke gevolgen dat heeft voor de provincie. De bossenstrategie, bodemdaling, gaat u stikstof verder uitwerken? De voortgang van het

- 1285 stikstofdossier komt terug in het volgende PNN, daarom is het zo'n fijn leesbaar document. De PvdA vroeg of het IPO werk gaat maken van buitenland en zeevaart. Het is niet zozeer het IPO dat dit gaat doen, die geeft dat wel aan bij het Rijk, maar wij zijn zelf bezig met het opstellen van beheerplannen – dat moeten wij van het Rijk – en daarin committeren wij het Rijk om zelf de verantwoording te nemen om voor de zeevaart en het buitenland een oplossing te vinden. Er zijn
- 1290 momenteel overleggen gaande met het buitenland.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ziet u dan helemaal geen toegevoegde waarde van het IPO?

- 1295 Gedeputeerde **ROMMEL**: Het IPO heeft zeker toegevoegde waarde, maar die staat niet aan de lat om de stikstofuitstoot van zeevaart en buitenland te verminderen, alleen maar door te vragen en attenderen en agenderen bij het Rijk dat daar wel degelijk een rol is. Een voorbeeld is Zeeland dat nog meer last heeft van zeevaart en buitenland dan Noord-Holland, daarom heeft de minister overleg in Vlaardingen en in Duitsland.

- 1300 Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): In de laatste vergadering van het IPO is gesproken over gezamenlijk optrekken bij het varend ontgassen. Dat zijn misschien wel binnenwateren met een andere connotatie, maar ook daar gaat het IPO zich voor inzetten, dus mijn dringende oproep om toch eens een balletje op te gooien bij het IPO.

- 1305 Gedeputeerde **ROMMEL**: Zeker, maar wij doen wel wat wij moeten doen. Communicatie, hoe gaat het daarmee? Wij zijn twee weken verder. Ik heb met Zuid-Kennemerland een raadsbijeenkomst op 26 november van 12.30 tot 14.30 uur en daar krijgt u ook een uitnodiging voor via de griffie. De vaarlandtoeslag komt straks aan de orde. Dan heb ik de vragen gehad en kom ik bij de moties en amendementen. A 32 het naar beneden bijstellen van de ambities, die ontraad ik, het is uw
- 1310 bevoegdheid om ambities bij te stellen en die hebt u al naar boven bijgesteld. Ambities binnen projecten, twee ecologen, twee verschillen, maar het gaat om het realiseren van goede, haalbare en betaalbare natuur en bij een dekkingstekort staan PS aan de lat.

- 1315 Mevrouw **DE GROOT** (SP): Voorzitter. Juist omdat het onze bevoegdheid is, dan kunt u hem ontraden, maar het is sowieso een besluit van PS. In het voorstel staat echt dat het programma naar beneden bijgesteld kan worden als er niet genoeg dekking zou zijn, er zijn dus genoeg andere mogelijkheden om daaruit te komen. Het zou heel vreemd zijn om de ambities naar beneden bij te stellen, zoals wij er nu over praten. Bent u dat met mij eens?

- 1320 Gedeputeerde **ROMMEL**: Ik kan mij voorstellen dat u dat zo leest vanuit uw perspectief, maar de ambities zijn uw bevoegdheid en zijn al naar boven bijgesteld in deze periode bij de NNN realisatiestrategie. Mocht er een dekkingstekort zijn en u zou besluiten om de ambities bij te stellen, dan is het uw bevoegdheid om de ambities bij te stellen.

- 1325 Mevrouw **DE GROOT** (SP): De ambities zijn naar boven bijgesteld op verzoek van PS. Was u het daar niet mee eens dan?

1330 Gedeputeerde **ROMMEL**: Daar was ik het zeker mee eens, omdat wij in het coalitieakkoord hebben opgenomen dat wij de ambities in die periode hebben bijgesteld. Wij hebben de versnelling van de NNN-realisatie voortvarend opgepakt en u heeft dat vastgesteld in de NNN-realisatiestrategie.

1335 Mevrouw **DE GROOT** (SP): Het is uw voorstel, waarom zegt u dan nu dat de ambities naar beneden kunnen worden bijgesteld bij ongunstige financiële omstandigheden?

1340 Gedeputeerde **ROMMEL**: Als PS de ambities willen bijstellen vanwege onvoldoende middelen, maar vooralsnog zie ik dat niet. Zoals u kunt lezen in het besluit, voor deze periode zijn er voldoende middelen maar in de toekomst zijn er wellicht niet voldoende middelen beschikbaar en dan is het aan PS om de tekorten aan te vullen of de ambities bij te stellen. A33, bossenstrategie en bodemdaling eerder opnemen. PS stellen straks de veenweidestrategie vast, daar zitten wij nog in een proces, 30% en u wilt daarin zorgvuldig meegenomen worden. De bossenstrategie komt in januari aan de orde. Daarom ontraad ik dit amendement omdat ik graag een zorgvuldig proces wil doorlopen zonder dat er druk op de ketel komt en met u overleggen zodat u kunt meegeven hoe u denkt over de bossen- en de veenweidestrategie. Dan 3 moties, 1345 217, 218 en 219 over de kustroute. Wij zijn hiermee bekend en financieel is het niet onze verantwoordelijkheid, maar wij hebben de problemen natuurlijk gezien en daarom is er namens de provincie, Staatsbosbeheer en PWN een ambtelijke werkgroep opgericht die kijkt naar een duurzame oplossing en wat ervoor nodig is. Daarom het voorstel om deze werkgroep de nodige tijd te gunnen, daarom ontraden wij deze moties voor nu. Dat zeg ik ook namens de heer Olthof.

1350

1355 Mevrouw **VAN GEFFEN** (Liberaal NH): Voorzitter. Is er iets van een tijdspad te noemen? Wanneer je daar met je fiets en bagage door het zand sjouwt, dan is het leuk dat er een ambtelijke werkgroep is, maar dat kan toch niet. Wanneer komt er lucht voor de mensen die van het fietspad gebruikmaken?

Gedeputeerde **ROMMEL**: Een tijdspad kan ik nu niet geven, want het heeft tijd nodig om oplossingen te zoeken. De laatste keer dat ik er was, werd er nog steeds schoongemaakt. Ik kan kijken of ik dat later doorgeef als ik daar zicht op heb.

1360 Mevrouw **VAN GEFFEN** (Liberaal NH): In mijn bijdrage heb ik gesproken over de toch wat machteloze overheid, overleg, overleg, overleg, dit loopt vanaf begin dit jaar en het is nu november. Wat is dan uw antwoord op machteloze overheid als het gaat om daadkracht – ik weet dat u daar persoonlijk niets aan kunt doen – die fietsers zitten er elke dag mee.

1365 Gedeputeerde **ROMMEL**: Dat snap ik, maar je moet in overleg gaan over mogelijkheden te onderzoeken, zoals het verleggen van een fietspad. Dat is aan de ambtenaren. Het is niet een machteloze overheid, ik ben regelmatig in gesprek met Staatsbosbeheer en PWN en zij zijn daar echt bezig en zijn zich bewust van wat dit betekent. Als je met je fiets door het zand moet ploegen, ik heb het zelf ook gedaan.

1370

Mevrouw **VAN GEFFEN** (Liberaal NH): Is er een tijdelijke oplossing denkbaar tot er een definitieve oplossing komt?

1375 Gedeputeerde **ROMMEL**: Dat is aan de ambtenaren, maar een tijdelijke oplossing is het schoonmaken van het fietspad.

1380 De heer **KLEIN** (CU): Motie 217 vraagt om geld voor tijdelijke schoonmaak. Staat dit ook op de agenda van de ambtelijke werkgroep? Dat lijkt mij in lijn met de activiteiten van de ambtelijke werkgroep om hierover positief te adviseren.

Gedeputeerde **ROMMEL**: Nogmaals, het fietspad is niet onze verantwoording, daarom moeten wij mogelijke oplossingen goed onderzoeken voordat wij met een voorstel komen en als er een oplossing is, dan komen wij terug daar waar de uitdaging hoort te liggen.

1385 De heer **KLEIN** (CU): Tot de ambtelijke werkgroep een definitieve oplossing heeft bedacht, is er geen oplossing en moet er af en toe geveegd worden. Dat is precies wat de motie vraagt, namelijk extra budget zodat de mensen gebruik kunnen blijven maken van het fietsnetwerk in onze provincie, in ons natuurgebied weliswaar ook over stukken die door anderen beheerd worden.

1390 Gedeputeerde **ROMMEL**: De beherende organisaties hebben hun eigen budget en als wij een precedent scheppen door schoonmaak te vergoeden, dan komen meer fietspaden daarvoor in aanmerking. We moeten het neerleggen daar waar het hoort te zijn en eerst de ambtenaren te laten overleggen. Dan komen wij weer terug.

1395 De heer **KÖHLER** (JA21): Ik heb net voorgerekend, het is 10% van het budget van Staatsbosbeheer, het gaat over € 5.500 van € 58.000. Wij hebben hier een miljoenenbudget voor, die € 5.500 per jaar moeten wel ergens gevonden kunnen worden. Ziet u mogelijkheden om dat bedrag ergens vandaan te halen?

1400 Gedeputeerde **ROMMEL**: Zoals ik zei, het is niet onze verantwoordelijkheid om het beheer in natuurgebieden uit te voeren, daar geven wij geld voor en het is niet aan ons om precedenten te scheppen voordat de werkgroep haar werk gedaan heeft.

1405 De heer **KÖHLER** (JA21): Dat is het hem nou juist, het is wel uw verantwoording, de aanleg van het Buizerdvlak, het stuifduin, is een project van de provincie geweest en uitgevoerd door PWN, waarvan de provincie eigenaar is, dus wij zijn 100% verantwoordelijk voor de problematiek waarmee de buurman opgezadeld wordt.

1410 Gedeputeerde **ROMMEL**: Het project dat daar plaatsgevonden heeft, is onderdeel van het beheerplan in het gebied en daar hebben wij geld voor gekregen van Europa omdat wij daar de N2000 habitatdoelstellingen moeten halen. Het beheer vindt plaats door Staatsbosbeheer en

PWN. Daarom stel ik voor het voorstel van het ambtelijk overleg af te wachten, want schoonmaken is niet de juiste oplossing. Daar zal iets voor gevonden moeten worden.

1415

De heer **KÖHLER** (JA21): Ik begrijp dat u niet € 5.500 per jaar wilt vrijmaken, het zal zeker nog een jaar of 5 of 6 duren voordat er een permanente oplossing komt in het huidige budget en PWN en Staatsbosbeheer blijven opgezadeld met 10% van hun budget voor een half hockeyveldje.

1420

De heer **ZOON** (PvdD): Wij hebben een natuurgroei, nu besteden wij heel veel tijd aan een recreatief fietspadje. Ik hoop dat we niet heel veel geld gaan besteden aan ambtelijke werkgroepen en overlegstructuren, want we hebben grotere problemen dan dit fietspad.

1425

Gedeputeerde **ROMMEL**: Ik zie de tijd van ambtenaren niet als verspilling, maar daar kijken wij misschien anders tegenaan. Dan de motie on hold. Ik heb al gezegd dat ik dat sowieso niet on hold wil zetten. Wij nemen de tijd voor goed overleg, de mensen in het gebied willen duidelijkheid hebben en dat betekent dat wij in een gebiedsproces met eigenaren en pachters kijken hoe wij het gezamenlijk kunnen inrichten en beheren met het oog op de natuurdoelen en ook economische en persoonlijke belangen. Om dan op voorhand alles uit te sluiten, adviseren

1430

wij niet. Zoals wij ook aangegeven hebben, wij plannen om draagvlak in het gebied om verschillende mogelijkheden te houden en onteigening is een laatste instrument, dat hebt u goed meegegeven. Maar als bedrijven verplaatst worden en je wilt helemaal schadeloos stellen, dan is de titel van onteigening nodig om dat te kunnen doen. Daarom wordt de motie ontraden. M221, betonnen fietspaden. Ik begrijp hoe u dat ziet, terughoudend te zijn, maar vanuit comfort en

1435

veiligheid is het weleens aan te raden om asfalt of beton te gebruiken en soms is dat nodig omdat de fietspaden ook door nood- en hulpdiensten worden gebruikt. Halfverharding zou ook een optie kunnen zijn. Het gebruik van schelpenpaden levert niet overal de gewenste effecten op, zelfs ongewenste effecten voor de natuur omdat toevoeging van kalk niet bij alle natuurtypen gewenst is. Laten we het beoordelen daarvan bij de sector Groen laten om te kijken hoe gaan wij

1440

daarmee om. Als er een afwijkend standpunt is dan wat de aanvrager gevraagd heeft, wordt in overleg gegaan met de aanvrager hoe het verbeterd kan worden. Het principieel niet verstrekken van subsidie vind ik onrecht doen aan een weloverwogen belangenafweging. M222, onderzoek programma natuurprogramma en natuurbeheerplan. Ik heb al aangegeven dat wij flexibel omgaan en dit standaard doen in de processen, daar heb ik geen onderzoek voor nodig. De motie is overbodig maar ik hoop dat u dat ook zo ziet na het debat dat wij net gehad hebben.

1445

M223, hoogte vergoedingen natuurbeheerplannen, deze ontraad ik. De toeslagen die de natuurbeheerders krijgen, worden in groter verband vastgesteld. Op dit moment wordt binnen IPO – dat heeft ook te maken met staatssteun – geëvalueerd waarvoor externe specialistische kennis wordt ingeschakeld. Daarbij worden de totale vergoedingen betrokken, de S&L tarieven die iedere 5 jaar worden geëvalueerd. De hoogte van de vaarlandtoeslag voor natuurbeheerders

1450

wordt bepaald door de collectieven en daar heeft de provincie geen bemoeienis mee. Ik adviseer om de evaluatie af te wachten, daarom ontraad ik M223. Ook M224 ontraad ik, ik begrijp waar deze vandaan komt, maar u als PS heeft de doelen vastgesteld en dat is ontleend aan de wet stikstofreductie en natuurversterking, een wet in formele zin. Ik zou het bij de Tweede Kamer laten als het aangepast wordt. Bij de formatie is nog veel te verwachten op het stikstofdossier

1455

voor het regeerakkoord. Er zijn veel deskundigenrapporten. Wij zijn de enige provincie die een stip op de horizon heeft gezet voor het vaststellen en dat is fijn voor de ambtenaren, want dat geeft hen een stip richting de opstarting van gebiedsprocessen.

1460 *Tweede termijn*

De heer **KÖHLER** (JA21): Voorzitter. Met veel dank voor de antwoorden van GS. Na overleg met Liberaal NH houden wij de drie moties LF Kustroute aan en volgen in de commissie de ambtelijke voortgang, ook voor het vinden van een bedrag van € 5.500, wat is dat nou voor een bedrag. Ik wil ook de motie die wij alleen hebben ingediend, aanhouden. Ik heb wel mogelijkheden gezien voor de stevige motie Zuid-Kennemerland, het aanhouden ervan. De gedeputeerde heeft aangegeven zich daarvoor te willen inspannen en in overleg te gaan en dat is precies wat wij beogen. Bespreek het nog en onderzoek andere mogelijkheden dan datgene wat voorgenomen is. Wij geven haar hiervoor de ruimte en om ons op de hoogte te houden van de voortgang, dus wij trekken de motie in. Motie betonnen fietspad, daar had u een goed verhaal en om in te gaan op mijn collega van GL over micromanagement. Dit was een exemplarisch voorbeeld, want ik had hier 50 of 150 moties in kunnen dienen over zaken die misgaan of ongewenst uitpakken. Maar en dat hoorde ik niet in de bijdrage van GS, bij de projecten in de komende jaren en ook bij bestaande projecten wordt geen reservering gemaakt voor ongewenste en onverwachte effecten. Als GS hier niet op reageren, dan kunnen wij niet instemmen met de plannen die voorliggen. Betonnen fietspaden is iets van de laatste jaren en er is een enorme klap geweest na de bosbrand bij Schoorl 10 jaar geleden. Toen heeft Staatsbosbeheer € 500.000 gekregen van het ministerie van EZ en heeft dat niet gebruikt om bomen terug te planten, want het kwam hen goed uit dat er 150 ha was afgebrand, maar om de schelpenpaden die kapot waren gereden door de brandweerwagens, te vervangen door betonnen paden. Dat werkt inderdaad, de betonnen paden rollen erg goed, ook voor brandweerwagens. Er zijn andere mogelijkheden voor schelpenpaden want die hebben effect op de duinomgeving. Denk aan het pad bij Hazerswoude, een van de mooiste paden, en in Noord-Brabant ligt gewoon gravel, dat kan goed onderhouden worden en esthetisch is het een stuk mooier dan de betonnen hel van Staatsbosbeheer. De schelpenpaden zijn minder duurzaam, want ze moeten vervangen blijven worden. Ik wil GS graag nader horen over dit pad. Ik wil de laatste zin in de motie die door mijn collega van GL als te stellig werd geïnterpreteerd, hij vertaalde dat naar een verbod, zo is het niet bedoeld. De laatste zin wil ik vervangen door terughoudend te zijn bij het verlenen van subsidie en terughoudend te zijn bij het adviseren van verkrijging van subsidie. Als GL daarmee kan leven, dan wil ik de motie indienen.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Een verhelderingsvraag. Gaat u de motie betonnen fietspaden aanhouden? U vraagt wederom om een reactie van GS en die is er al geweest, dan komt er een derde termijn.

1495

De heer **KÖHLER** (JA21): Ik heb voorgesteld om de motie schelpenpaden aan te passen – wij gaan van verbod naar terughoudendheid – dan trekken wij hem gewoon in, dus hij hangt boven de markt.

1500 De **VOORZITTER**: Er gaat geen derde termijn komen. Wel kan de heer Köhler straks met een ordevoorstel komen in tweede termijn, waarin hij een gewijzigde motie indient, maar dan moet het dictum van gewijzigde moties wel voorgelezen worden. Alleen mailen is niet voldoende.

De heer **KÖHLER** (JA21): Ik wacht op de reactie van GS.

1505

Mevrouw **KONING** (CDA): Voorzitter. Wij hebben het dictum van onze motie aangepast dat luidt nu: "Roepen het college op om bij het opstellen van ecologische visies, altijd de belanghebbende partijen in het betreffende gebied waaronder inwoners, TBO's, gebruikers en agrarische en recreatieve ondernemers erbij te betrekken; te onderzoeken of meer flexibiliteit in natuurdoelen, doeltypen en voorschriften binnen NNN mogelijk is waarmee nog steeds NNN-waardige natuur gerealiseerd wordt; de uitkomsten van het onderzoek terug te koppelen voor de vaststelling van ecologische visies en de actualisering van ambitiekaarten."

1510

De **VOORZITTER**: Deze heeft u gemaïld, daarmee is de motie gewijzigd en maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

1515

Mevrouw **KONING** (CDA): De gedeputeerde heeft net een en ander toegevoegd en wij worstelen daarmee, want zij zegt, wij doen dat al, maar ons probleem is, wij lezen het nergens. Hoe kunt u ons comfort geven dat de flexibiliteit er is qua doeltype en in de weg ernaar toe, in voorschriften. Kunt u ons een brief sturen? De verwijzing naar de taskforce is geen duidelijk document. Hoe kunt u ons comfort geven dat u dat doet op de manier zoals wij vragen?

1520

De **VOORZITTER**: Ik ben vergeten om ook wellicht uw verhaal helderheid te geven, te melden dat de heer Köhler moties 217, 218 en 219 heeft aangehouden en 220 ingetrokken. Excuus dat ik dat niet na de bijdrage van de heer Köhler heb vermeld.

1525

Mevrouw **KONING** (CDA): Die hoeft ik dan niet meer langs te lopen. Dan de motie hoogte vergoedingen, die wordt ontraden. Maar wij vragen om een onderzoek en terugkoppeling over hoe het staat met de hoogte van de vergoedingen, wij willen die handhaven want wij willen gewoon duidelijkheid. Als u zegt, er is landelijk overleg en sprake van staatssteun, koppel ons dan terug of de vergoedingen tekort schieten en wat u daaraan wilt doen. Wij vragen onderzoek en een terugkoppeling. Het CDA zal tegen voordracht 59 stemmen omdat wij vinden dat de ambities en versnellingen die gevraagd worden, te veel vragen waardoor het proces niet zorgvuldig genoeg uitgevoerd kan worden. Wij stemmen wel in met voordracht 60, natuurbeheerplan 2022.

1530

1535

De heer **ZOON** (PvdD): Voorzitter. Er zit heel weinig flexibiliteit in NNN, wij hebben al goed vastgelegd wat er moet gebeuren qua natuur in zo'n gebied, dus ik wens de gedeputeerde en ambtelijke organisatie veel succes met de gesprekken in de gebieden om NNN mogelijk te maken, maar het doel moet blijven dat het goede natuur is die aansluit bij de N2000-gebieden waar wij zoveel belang aan hechten. Mijn motie stikstof nr. 224, ik begrijp dat de gedeputeerde

1540

op het Rijk wil wachten en die tijd wil ik wel gunnen, hoewel ik mij veel zorgen maak over dat wij niet genoeg doen voor bescherming van natuur, woningbouw en circulaire economie, waar wij zoveel waarde aan hechten. Tot die tijd zal ik de motie aanhouden en waarschijnlijk komt hij dan
1545 terug als motie Vreemd in een volgende PS-vergadering.

De **VOORZITTER**: Motie 224 is aangehouden.

De heer **CARDOL** (GL): Voorzitter. Ik heb in eerste termijn gezegd over de flexibiliteit en
1550 processen, wees helder op de doelen en flexibel op de realisatie daarvan, ik wil daar nu een ding aan toevoegen, wees helder over de doelen en het proces en flexibel op de realisatie, dat is van groot belang, dus maak vooraf duidelijk waar je naartoe wilt en hoe dat wordt ingericht en bij de invulling en realisatie kan men natuurlijk flexibel zijn. Motie betonnen fietspaden, dank voor de reactie van JA21, ik wacht de reactie van GS af maar ik vind hem een stuk beter op deze manier.
1555 Betonnen fietspaden of paden in de natuur vinden wij niet wenselijk, dus terughoudendheid in subsidiëring lijkt mij een verstandige beslissing. De motie van het CDA, dank voor de aanpassing, maar ik blijf een beetje twijfelen. Mooi dat u alle partijen noemt, maar of dat tot een werkbaar proces leidt, vraag ik mij af. Ik wacht eerst de reactie van GS af. Al bij de ecologische visie veel partijen betrekken, dat gaat vooraf aan het proces dat vervolgens wordt ingezet, ik heb daar
1560 aanvullingen op en zal na de reactie van GS ons standpunt bepalen.

Mevrouw **KONING** (CDA): U zegt, betrekken bij de ecologische visie gaat eraan vooraf, maar in het veld wordt die ecologische visie gepresenteerd als dit is het en hier moeten jullie aan voldoen, dus je moet de mensen er voortijdig bij betrekken. Er staat ook dat de ecologische visie
1565 wordt omgezet in ambitiekaarten, dus je moet wel op het goede moment de mensen erbij betrekken en niet te laat.

De heer **CARDOL** (GL): Dat ben ik met u eens. Mensen moeten sowieso vroeg in het proces worden betrokken, maar je komt met onderdelen waar je naartoe wilt met elkaar en uit wat
1570 daaruit komt, is de ecologische visie onderdeel, die bespreek je met elkaar. Ik wil dat soort processen niet ingewikkelder maken, dus wees duidelijk over de doelen en over de stappen die in het proces worden gezet en wees flexibel in de uitvoering. Zo'n ecologische visie is input in het uitvoeringstraject en daar moet het besproken worden.

Mevrouw **STRENS** (D66): Voorzitter, twee punten. Dank voor de toezegging om te zorgen dat de stikstofaanpak nadrukkelijker terugkomt in het volgende PNN. In reactie op de motie van het CDA en het punt van flexibiliteit. Wij willen ervoor waken dat er te grote verwachtingen worden gewekt over de mate waarin zaken al dan niet flexibel zijn, het gaat om het realiseren van de natuur, die gebieden staan al geruime tijd ingetekend op de kaarten en de begrenzing ligt vast, dus het is
1575 belangrijk om te benadrukken, streef naar de uniforme werkwijze maar wees eerlijk en transparant over de verwachtingen die je daarmee wekt. Als dat met een brief kan, want ik voel mee met het CDA die vraagt, waar ligt dat vast, hoe werkt die werkwijze, wij zouden het ook mooi vinden als daar iets geregeld kan worden en als dat zo is, dan zien wij de motie als
1580 overbodig. Ik hoor graag de reactie van GS daarop.

1585

Mevrouw **VAN GEFFEN** (Liberaal NH): Voorzitter. Ik ben blij dat er een ambtelijke werkgroep aan de slag is, ik heb daar altijd hoge verwachtingen van als mensen van verschillende organisaties bij elkaar zitten, daar komt meestal iets goeds uit. Blij met de toezegging dat wij hierover geïnformeerd worden. Ik zou het ook graag in de commissie Mobiliteit bespreken, ik weet niet of dat kan. Wel een punt van zorg, bij meer aanleg van natuur zal vaker dit soort problemen voorkomen en wat zijn dan de kortetermijnoplossingen? Daar zie ik nog geen licht in. Ik snap dat wij geen geld gaan geven aan Staatsbosbeheer, die motie hadden wij niet ondersteund, maar wat is dan wel de oplossing want die is er nu niet en dat vind ik wel een dingetje. In reactie op de heer Zoon, voor ons zijn alle fietspaden belangrijk, zowel voor recreatief als zakelijk gebruik, het kan niet zo zijn dat mensen die recreëren en vaak wat ouder zijn, door het zand moeten sjouwen.

1590

1595

1600

1605

1610

De heer **DE WIT** (VVD): Voorzitter, een aantal moties die wel worden ingediend. Motie CDA, wij zeggen allebei hetzelfde. GS hebben een heldere aanpak geformuleerd en een ondernemer heeft meer baat bij een provincie die in gesprek wil gaan dan bij een provincie die onderzoeken doet. Daar heeft de gedeputeerde voldoende over uitgeweid en is de motie overbodig. Er zijn lopende processen gaande in het kader van natuurbeheer en dat in de evaluatie wordt geborgd, zijn subsidies kostendekkend al dan niet en moet er iets in veranderen. Als GS aangeven wanneer wij een terugkoppeling ontvangen, dan is de motie overbodig. Wij zien af van het indienen van een motie zoals eerder aangekondigd, omdat het verhaal voldoende is toegelicht door GS. Ik zou het terecht vinden dat er volle aandacht blijft voor de moties LF Kustroute die zijn aangehouden, en worden wij daarover geïnformeerd. Ik wil de urgentie onderstrepen dat mensen die daar dagelijks op het fietspad verblijven, recht hebben op een goede oplossing binnen de gestelde kaders door de provincie. Ter afsluiting een opmerking naar aanleiding van de inbreng van de SP in eerste termijn. Wij hebben met dit programma natuur een stevige ambitie neergelegd om natuur te realiseren, dat wij in overleg gaan met ondernemers en hen ook nodig hebben en dat het niet gepast is om termen te bezigen als "anders gaan wij uw vergunning wel intrekken" in het kader van de stikstofcrisis bijvoorbeeld. Deze lijn staan wij als VVD niet voor, als wij als overheid op die manier gaan optreden, dat past niet bij de samenwerking die wij met ondernemers voorstaan.

1615

1620

De heer **KÖHLER** (JA21): Punt van orde. De motie betonnen fietspaden heb ik gewijzigd naar de griffie gestuurd. De laatste bullet die kan worden geïnterpreteerd als een verbod, is verwijderd. Het dictum luidt nu: "Besluiten het college van GS op te roepen terughoudend te zijn bij het verlenen van toestemming van vervangen van bestrate en schelpenpaden in het Noord-Hollands duinreservaat waarvan het eigenaar is; andere grondeigenaren te wijzen op de nadelen van het vervangen door betonnen fietspaden voor flora en fauna".

De **VOORZITTER**: Hiermee is motie 221 gewijzigd ingediend en maakt onderdeel uit van de beraadslagingen. Ik schors de vergadering tot 16.05 uur. De vergadering is heropend.

1625

Gedeputeerde **ROMMEL**: Voorzitter. Over de flexibiliteit zal ik u een brief sturen met een blauwdruk van het proces waaruit blijkt in welke fase wat gebeurt, een procesbeschrijving, zodat u ook kunt zien hoe de flexibiliteit kan verschuiven. Dat is mijn voorstel. Dan de andere moties.

1630 M221: na aanpassing is het een ondersteuning van het huidige beleid, waarin wij ook naar meer zaken zoals duurzaamheid kijken. Deze motie laten GS aan PS. M222, vaarlandtoeslag. Er vindt een evaluatie plaats. Ik stel voor niet het onderzoek te doen, maar de evaluatie te behandelen in de commissie.

1635 Mevrouw **KONING** (CDA): Wanneer kunnen wij de blauwdruk voor de flexibiliteit verwachten? De vaartoeslag en andere toeslagen wilt u in de commissie behandelen, is dat op korte termijn?

1640 Gedeputeerde **ROMMEL**: Ik moet even kijken wanneer de evaluatie klaar is, dat is aan het IPO. Hij wordt nu uitgevoerd en dan komt hij in het IPO en dat stuk wil ik graag in de commissie bespreken, maar een onderzoek gaat ook lang duren. Dit is een mooi moment om met u te bespreken. De blauwdruk ga ik in gang zetten en moet de gehele procedure doorlopen voordat hij bij PS komt. Dat zal een maand zijn of iets langer.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Wat zei de gedeputeerde over het amendement van de SP?

1645 De **VOORZITTER**: Daar is niets over gezegd. Dan gaan we nu de beraadslagingen over de voordrachten Programma Natuurnetwerk 2022 en Natuurbeheerplan 2022 afronden. Er kunnen na de afronding van deze beraadslagingen geen aangepaste of nieuwe moties en amendementen meer worden ingediend. Ik kijk even rond of er nog behoefte is aan het indienen van een gewijzigde motie of amendement?

1650 Mevrouw **KONING** (CDA): Wij moeten even schakelen, want wij hebben ook mede-indieners. We hebben nu zulke goede toezeggingen gekregen, dat wij overwegen beide moties aan te houden. Als het proces goed verloopt, hoeven die niet meer terug te komen. Ik zie dat de andere indieners hun duim opsteken, ook de CU is akkoord en ook Liberaal NH. De twee moties houden wij aan, 222 en 223.

1655 De **VOORZITTER**: Ik had het niet beter kunnen samenvatten. Dan zijn de beraadslagingen over Programma Natuurnetwerk 2022 en Natuurbeheerplan 2022 nu afgerond en vanavond wordt gestemd over moties en amendementen en de voordracht. Ik schors de vergadering, dan kunt u wisselen van woordvoerder en mevrouw Kocken neemt het voorzitterschap over voor de
1660 behandeling van voordracht 64.

14. Statenvoordracht 64 Versterkte samenwerking MRA

1665 De **VOORZITTER** (mevrouw Kocken): De vergadering is heropend.

1670 De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Voorzitter. Ik heb de moties digitaal ingediend. Ik wil beginnen bij de storing op de lijn in de discussie rondom het niet uitvoeren van de transparantiemotie. De kern daarvan is burgers betrekken bij en informeren over de rol van de MRA en deels livestream zou daar een onderdeel van kunnen zijn, maar de motie beoogde geenszins om alles live uit te zenden. Wij begrijpen dat deze onduidelijkheid is weggewerkt en wij gaan er dus vanuit dat GS

1675 zich blijvend blijven inzetten voor transparantie binnen de MRA. Misschien nog een korte reflectie van de CdK hierop. In het traject hier naartoe is er discussie geweest over de vraag of een stuk over het proces zich moet richten op doelstellingen, daar hebben wij het in het verleden genoeg over gehad. Op dit moment is de stand van zaken zo dat er gekozen is voor het benoemen van een aantal thema's waar de samenwerkingsafspraken aan hangen, dat is mooi, een goed compromis dat werkbaar is, maar het is ons opgevallen dat de wijziging nog niet consequent is doorgevoerd, het loopt nog een beetje door elkaar en daarom een motie.

Motie 225/2021

1680 Consequent gebruik van woord 'thema' i.p.v. doelstellingen MRA

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 15 november 2021

Constateerende dat;

- 1685 - *Er in de eerdere versie van de samenwerkingsafspraken werd gesproken over 'de centrale ambitie en drie doelstellingen' van de MRA en daarbij werd gezegd dat dit de kaders vormt voor de belangrijke MRA-Agenda;*
- *Na discussie in PS in september in de definitieve versie de drie 'doelstellingen' veranderd zijn in drie 'thema's';*
- 1690 - *Echter niet consequent door de hele tekst van de samenwerkingsafspraken is doorgevoerd en er vaak nog wordt verwezen naar de drie 'doelstellingen' (o.a. op p.28 en p.29, maar ook meermaals onder paragraaf B.2, zelfs in de titel).*

Overwegende dat;

- 1695 - *Dit ogenschijnlijk een onbewuste redactionele fout is, die middels een kleine technische wijziging kan worden rechtgezet;*
- *Het gaat om belangrijke afspraken, waarbij de formulering zorgvuldig moet zijn.*

Gehoord de discussie, verzoeken GS om:

1700 *Bij de MRA in te brengen bij de definitieve samenwerkingsafspraken de term 'doelstellingen' waar van toepassing, te vervangen door 'thema's'*

en gaan over tot de orde van de dag.

Fracties PvdD, DENK

1705

Het ging waarschijnlijk over een misverstandje.

De **VOORZITTER**: De motie is naar de griffie gestuurd en maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

1710

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): De thema's van meest innovatieve regio voor iedereen op menselijke maat en de duurzaam verbonden regio zijn uitgewerkt in voorbeelden en hoewel die niet limitatief genoemd zijn, ontbreekt er een en ander. Dan heb ik het niet over de details. De grote

1715 uitdagingen van onze generatie klimaat, biodiversiteit en gezondheid worden niet een keer
genoemd, terwijl bijvoorbeeld Artificial Intelligence en digitale hub – waar wij overigens niets
1720 tegen hebben – wel expliciet ten tonele worden gevoerd. Het zou meer raadzaam zijn om bij
samenwerkingsafspraken het ook over meer basale thema's te hebben. In juli hebben PS een
motie aangenomen over de verstedelijkingsstrategie van de MRA, waarin wij hebben opgeroepen
om een gezonde leefomgeving een essentieel vertrekpunt te laten zijn. Het zou jammer zijn als
1720 wij deze kans laten liggen. Daarom nog een motie.

Motie 226/2021

Grootste uitdagingen expliciet onderdeel maken van MRA

1725 *Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 15 november 2021*

Constateernde dat:

- 1730 - *Wetenschappers en burgers wereldwijd pleiten voor het in samenhang sterker en sneller
aanpakken van de twee grote en meest urgente crises: de klimaatcrisis en de
biodiversiteitscrisis;*
- *Activiteiten van de MRA regelmatig direct of indirect invloed zullen hebben op klimaat en
biodiversiteit;*
- *De MRA een rol speelt in de nationale, internationale en Europese lobby.*

1735 *Overwegende dat;*

- *Bij de Verstedelijkingsstrategie MRA een motie is aangenomen die uitspreekt dat gezonde
leefomgeving en leefbaarheid van levensbelang zijn en daarom voorop zouden moeten
staan. In die motie wordt gevraagd om gezonde leefomgeving en leefbaarheid voortaan
een essentieel vertrekpunt te laten zijn binnen de MRA;*
- 1740 - *Klimaat, natuur/biodiversiteit en gezondheid toch geen enkele keer expliciet genoemd
worden in de samenwerkingsafspraken en zelfs niet onder de drie thema's;*
- *Dit terwijl juist de drie thema's (samen met de ambitie) volgens de MRA "een inhoudelijk
kader voor de MRA Agenda" vormen. Ze bepalen dus ook de inhoudelijke richting van de
MRA. In de samenwerkingsafspraken wordt zelfs gezegd dat ze 'de kracht en het
1745 onderscheidende vermogen van de MRA' tekenen;*
- *Klimaat, biodiversiteit en gezondheid van dusdanig belang zijn, dat het niet volstaat deze
belangrijke onderwerpen slechts te impliceren met woorden als 'et cetera' en
'leefkwaliteit'.*

1750 *Gehoord de discussie, spreken uit;*

*Dat het belangrijk is klimaat, biodiversiteit en gezondheid expliciet te benoemen en mee te nemen
als kaders van het werk van de MRA.*

Verzoeken GS:

1755 *Waar mogelijk dit verzoek van PS in te brengen binnen de MRA en expliciet te benoemen bij de
uitwerking van bijvoorbeeld de drie thema's uit de samenwerkingsafspraken*

en gaan over tot de orde van de dag.

Fracties PvdD, SP, DENK

1760

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Dan de derde en laatste motie, de democratische legitimiteit is vaak ter sprake gekomen in dit huis en ik denk dat wij het er nog vaak over gaan hebben, maar wat ons betreft, ook terugkomend op de ruis op de lijn waar ik mee begon, kunnen wij er iets van vinden, maar op dit moment moeten wij iets doen met de structuur zoals die nu voorligt en daarom mijn laatste motie.

1765

Motie 227/2021

1770 Input PS vragen bij lobby-agenda MRA

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 15 november 2021

Constateernde dat:

- 1775
- *De MRA een externe rol heeft middels de lobby richting het Rijk, Europa en samenwerkingsverbanden, maar bijvoorbeeld ook in de gezamenlijke profilering richting bedrijven die zich hier mogelijk willen vestigen;*
 - *De lobbyactiviteiten van invloed kunnen zijn op subsidies vanuit Europa;*
 - *De activiteiten op het gebied van lobby volgens de samenwerkingsafspraken "een bijdrage leveren aan belangenbehartiging, kennisdeling, beïnvloeding rond en financiering van de uitvoeringslijnen uit de MRA Agenda";*
- 1780
- *De lobby-agenda wordt vastgesteld in het MRA-Bestuur en ter kennisname naar de AV wordt verzonden;*
 - *De AV het document bespreekt en door middel van gedragen adviezen nog suggesties voor wijzigingen kan aandragen bij het MRA-Bestuur.*
- 1785

Overwegende dat:

- *De lobby-agenda een belangrijk middel is om gezamenlijke doelen te bereiken;*
 - *Volksvertegenwoordigers daar derhalve via de AV proactief bij betrokken kunnen worden;*
- 1790
- *Dit in de huidige samenwerkingsafspraken niet duidelijk wordt gewaarborgd;*
 - *PS onderling kunnen afspreken hoe eigen AV-leden input kunnen ophalen van PS en de samenwerkingsafspraken daarvoor niet hoeven te worden aangepast.*

Gehoord de discussie, spreken uit dat:

- 1795
- *De toekomstige AV-leden vanuit de provincie Noord-Holland zo vroeg mogelijk in het proces van de vaststelling van de lobby-agenda PS zullen informeren;*
 - *De AV-leden daarbij tijdig (via bijvoorbeeld een extra bijeenkomst of via agendering in de betreffende Statencommissie) volksvertegenwoordigers om input zullen vragen met het doel dat mee te nemen als eventueel advies richting het bestuur*

1800

en gaan over tot de orde van de dag.

Fracties PvdD, DENK, PVV, FvD

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

1805

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Voorzitter. Herinnert u zich onze motie die wij aan het begin van alle discussies hebben ingediend, de eerste keer dat wij hierover hebben gesproken?

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Kunt u dat expliciteren voor mij?

1810

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Voorzitter. Wij hebben Statenbreed een motie aangenomen, waarin wij hebben gezegd als het gaat over dit proces, is het niet een goed idee dat wij dat mee kunnen geven voorafgaand aan de AV-leden en aan de gedeputeerde. Ik hoor u een goede motie indienen, maar volgens mij is die al gedekt. Bent u dat met mij eens?

1815

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Deze gaat uitsluitend over de lobby, maar ik wil eerst de beantwoording van de CdK afwachten en als wij samen tot dezelfde conclusie komen, dan zal ik de motie wellicht aanhouden of zelfs intrekken.

1820

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Voorzitter, als alle raden en Staten dit plan gaan ondersteunen, dan krijgen we een overgangsjaar. In het overgangsjaar willen wij graag de gestelde kaders die gelden voor het zelfstandig opereren van het bestuur bespreken. Immers, zoals in de samenwerkingsafspraken staat, alle bevoegdheden blijven volledig bij raden en Staten van deelnemers. De MRA is een informeel samenwerkingsverband en vormt geen aparte bestuurslaag met eigen bevoegdheden of wettelijke taken. Om ons aan de samenwerkingsafspraken te kunnen houden, ligt er niet alleen een plicht op de raden en Staten, maar ook op het AB en andere gremia van de MRA. Op een vraag hierover van ons werd geantwoord: "Bij navraag blijkt dat de raden en Staten hier niet over zijn geraadpleegd." Dit ging over een bepaalde brief. Als het gaat om een lobby vanuit de MRA of het ondersteunen van lobby's van andere partijen, is het aan het bestuur om te bepalen of een dergelijk manifest valt binnen de door raden en Staten gestelde kaders. Op deze manier beschouwt men wanneer het aan het bestuur is om een dergelijk manifest te ondersteunen of dat afstemming met raden en Staten nodig is. Dat geldt des te meer omdat in de samenwerkingsafspraken staat: "Een goed functionerend bestuursnetwerk bestaat bij de gratie van een goede relatie tussen bestuurders en volksvertegenwoordigers." Raden en Statenleden maken de samenwerking en de uitvoering van de taken waar bestuurders voor staan, immers mogelijk. Essentieel daarbij is dat transparant is wanneer wat gebeurt en dat volksvertegenwoordigers op tijd relevante informatie ontvangen. Pas dan kan het goede gesprek tussen volksvertegenwoordigers en bestuurders worden gevoerd en volgens ons is het nodig om de door raden en Staten gestelde kaders nog een keer onder de loep te nemen, dit om onze controlerende rol te kunnen uitoefenen. Alleen als wij heel duidelijk zijn over waartoe wij het bestuur van de MRA hebben gemandateerd – en dat zo mogelijk ook op schrift hebben – kunnen we zekerheid hebben dat raden en Staten invloed hebben op de koers van de MRA.

1840

1845 De heer **DULFER** (GL): Voorzitter. Wij hebben in PS al een aantal keren stilgestaan bij het proces om tot nieuwe samenwerking binnen de MRA te komen en dit met name om de MRA
transparanter en slagvaardiger te maken en meer vertrouwen te creëren bij raden en Staten en
natuurlijk ook bij onze inwoners. In de kern vinden wij de voorgestelde governance juist, maar
twee punten zijn cruciaal. Het in onze ogen ongelukkige of onjuiste gebruik van de termen
ambities en doelstellingen in de concepttekst, en twee, de democratische legitimiteit en de
1850 manier waarop PS voldoende informatie en invloed hebben op de besluitvorming. Ook voor ons
zijn dit de twee kernthema's van de discussie. Wij kwamen onze eigen provinciale ambities rond
duurzaamheid en groen herstel van de economie onvoldoende tegen in wat toen nog heette de
ambities en doelstellingen in de concepttekst. In uw brief aan PS geeft u aan dat de in PS
geconstateerde bevindingen met betrekking tot immunologie 3.39.18 in de vergaderingen van de
1855 transitie- en regiegroep aan de orde zou willen stellen. Hoe zijn die bevindingen ontvangen door
de regiegroep? Is er ruimte voor verbetering? Ik zou graag van de CdK horen dat hij de ambities
en doelstellingen van de provincie zoals duurzaamheid en groene economie, duidelijk in de MRA
naar voren wil brengen. Uit de nota van beantwoording van ingekomen wensen blijkt dat in de
praktijk nog veel moet uitkristalliseren en veel aspecten moeten nog worden ingevuld. Dat geldt
1860 ook voor de doorwerking van de samenwerkingsafspraken in de provincie. Als provincie hebben
wij een specifieke verantwoordelijkheid voor het goed organiseren van ons deel van de
werkzaamheden en PS tijdig te informeren en erbij te betrekken. Daarnaast kunnen wij met name
kleine gemeenten in de provincie adviseren en ondersteunen bij de vraag hoe dit te organiseren.
In de commissie EFB heeft de CdK aangegeven tijdens de behandeling van vandaag in PS een
1865 tijdsplan voor te leggen over de organisatie, maar dat heb ik niet kunnen vinden. Wanneer komt
de CdK met voorstellen over hoe wij de werkwijze in huis willen organiseren? De invulling van de
raadtafel moet nog plaatsvinden. Mevrouw De Vries (PvdA) en ik hebben daar de afgelopen twee
jaar in gezeten. Ik wil niet voor haar spreken, maar ik vond het persoonlijk niet meevallen. In
ieder geval hadden de leden van de raadtafel niet een eenduidig beeld over hun rol. Ik hoop dat
1870 de toekomstige leden van de raadtafel ervan doordrongen zijn dat zij geen enkel bestuurlijk
mandaat hebben en zich moeten richten op het bewaken van het besluitvormingsproces en dan
met name op het voldoende en tijdig betrekken van raden en Staten bij het
besluitvormingsproces. Kan de CdK aangeven hoe de provinciale vertegenwoordiging aan de
raadtafel MRA wordt georganiseerd? Van een aantal gemeenten hebben wij het signaal gehoord
1875 dat de MRA een poging zou zijn van Amsterdam om de macht in de regio te krijgen. Ik geloof
daar niet zo in en ik hoor de CdK dat ook niet zeggen, integendeel, ik heb het idee dat de CdK
dat niet snel zal laten gebeuren. Hij moet een belangrijke rol spelen bij het wegnemen van die
angst bij kleinere gemeenten. Ik denk zelf dat het grootste risico aan de andere kant zit. De
afgelopen jaren heeft de MRA zich niet overtuigend weten te bewijzen en ondanks de vele
1880 inspanningen en woorden van toewijding, bestaat het risico dat de MRA ook nu een papieren
tijger blijft. Samenwerking komt niet vanaf papier tot stand maar vanuit een innerlijke behoefte.
In de discussie EFB over de uitvoeringsagenda economie blijkt dat hier in huis ook nog wel wat
werk te verrichten is op dat terrein. Wij gaan ervan uit dat de hele provincie hier echt werk van
gaat maken.
1885

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Voorzitter. Zoals aangegeven in de commissie is het voorliggende besluit voor ons een hamerstuk geworden, want wij hebben er meerdere malen uitgebreid over gesproken en wij zijn tevreden over de voorstellen en de hernieuwde samenwerkingsafspraken alsook het proces. Dat was ten dele zeker te danken aan de actieve
1890 inzet van de CdK. Wij kunnen ons vinden in de laatste verbeterpunten van de afspraken en zijn blij met de toezegging voor meer transparantie van de begroting voor de inzet van gemeenten en provincies. Dit is belangrijk, want ook al is het een angst die niet altijd op de werkelijkheid is gestoeld, het kan toch zijn dat de kleinere gemeenten het gevoel kunnen krijgen gedomineerd te kunnen worden door de grotere spelers en ik vind dat wij als een van de grotere spelers die angst
1895 en de beleving daarvan zoveel mogelijk moeten wegnemen. Ik ga ervan uit dat het college zich hier blijvend voor zal inzetten. Wij verwachten dat de ambities en meervoudige doelstellingen de komende jaren scherper geformuleerd gaan worden. De MRA is een belangrijk en krachtig samenwerkingsverband voor de provincie, waarvan wij veel verwachten en dat met de hernieuwing van de afspraken vol wordt ingezet op de ambities binnen de gestelde kaders en dat
1900 wij die dan ook gaan realiseren. Ik ben heel erg benieuwd naar het proces en ik kijk uit naar het antwoord van de CdK. Tot slot een oproep aan alle bestuurders van de MRA, maak er geen papieren tijger van. Het gaat er uiteindelijk om om het gewoon te gaan doen. Wij zullen als PS de vorderingen op de voet volgen en onze inbreng actief vooraf blijven leveren.

1905 Mevrouw **KAPITEIN** (D66): Voorzitter. Het is een goed voorstel voor de nieuwe samenwerkingsafspraken. Wat nog open ligt, is hoe wij de processen intern bij ons gaan inrichten en hoe dat gaat verlopen. Hierover hebben wij op 17 mei jl. unaniem motie 52 aangenomen en die kan mooi als leidraad dienen. Daar heeft mevrouw Van Meerten ook al iets over gezegd. Ik kom op de moties terug in een eventuele tweede termijn.

1910 De heer **CARTON** (PvdA): Voorzitter. Ik vind het jammer dat hier nooit de totale Staten aanwezig zijn, maar ik hoop dat iedereen digitaal meeluistert. Ik hoop dat wij elkaar hier snel zien, want hotel Zuiderduin en digitaal vind ik wel wat minder leuk dan hier met elkaar spreken. De samenwerkingsafspraken zijn het resultaat van een lang en intensief proces, wij hebben er vaak
1915 over gesproken onder andere in commissievergaderingen. Ik moet dank uitspreken aan de heer Wagelaar die dat namens ons heeft gedaan. Heel veel dank daarvoor. Maar het begint nu pas, een deel moet nog uitgewerkt worden en het overgangsjaar dat wij ingaan, biedt de mogelijkheid om met elkaar in gesprek te blijven en de afspraken te evalueren, want wij moeten daar allemaal scherp op blijven om die met elkaar te blijven verbeteren, ook in de jaren erna. Wij stemmen in
1920 met de voordracht, maar nog twee vragen vooruitlopend op de reactie op de ingediende moties. Hoe neemt de CdK de input van PS aan de voorkant mee? Wij hadden een tijdlijn verwacht maar die ontbreekt bij de stukken, hiervoor sluit ik aan bij GL. Een gezonde leefomgeving, leefbaarheid en klimaat zijn essentiële vertrekpunten voor ons en voor Noord-Holland, daar ging de eerder ingediende motie over. Hoe krijgt dit vertrekpunt invulling in de voorliggende werkwijze?
1925 Hopelijk is er geen tweede termijn nodig.

De **VOORZITTER**: Er komen meer klachten binnen over het geluid, ik moet daarom de vergadering even schorsen. De vergadering is heropend. Er is naar het geluid gekeken, het ligt

1930 niet aan iets wat hier te verhelpen is, mogelijk gaat het meer over bij de mensen thuis en dat er iets niet helemaal in orde is. Geadviseerd wordt een LAN -kabel te gebruiken, het scherm te verversen of het volume te verhogen.

1935 Mevrouw **KUIPER** (CDA): Voorzitter. Zoals in EFB al aangegeven, had deze voordracht als een hamerstuk mogen worden geagendeerd in deze vergadering. Er is een zeer zorgvuldig proces doorlopen om tot goede samenwerkingsafspraken te komen, in dat proces heeft iedereen de gelegenheid gehad inbreng te leveren en voor ons gaf de nota van beantwoording van de ingekomen wensen en opvattingen aan hoe zorgvuldig hiermee is omgegaan. Op een gegeven moment moet je concluderen dat er genoeg gesproken is en kan er een klap worden gegeven op de samenwerkingsafspraken. Niet in beton gegoten want de afspraken worden geëvalueerd, en
1940 daar waar bijstelling nodig is, is daar ruimte voor. Duidelijk is dat wij binnen de provincie afspraken moeten maken over de interne procedures. Een goede aansluiting met de samenwerkingsafspraken zodat wij zo volledig mogelijk geïnformeerd zullen worden, maar zoveel mogelijk inbreng kunnen meegeven aan degene die de provincie vertegenwoordigt in de MRA. De CdK heeft al toegezegd met een voorstel te komen zodat wij ons als PS hierover kunnen
1945 buigen. Wij zien dat tegemoet en voor nu, laten wij aan de slag gaan met de nieuwe samenwerkingsafspraken.

De heer **KLEIN** (CU): Voorzitter. Het geluid hier is nu een stuk beter dan voor de schorsing, maar dat was blijkbaar niet overal zo. Wij kunnen ons goed vinden in de samenwerkingsagenda, het
1950 had een hamerstuk kunnen zijn. Wij hebben hierover in verschillende commissies gesproken en dat heeft geleid tot zinvolle aanvullingen. De rol van raden en Staten is nu beter dan in de vorige opzet. De raadtafel is nog wel een punt van aandacht, die geeft zowel advies aan het bestuur als aan de AV en is daarmee een soort vooruitgeschoven post – of in deze tijd van het jaar een Luisterpiet – en wij vinden het ongelukkig dat in de raadtafel slechts een vertegenwoordiger per
1955 raad en Staten is opgenomen, want dat betekent dat er altijd een keuze moet worden gemaakt tussen coalitie en oppositie. Wij horen graag de reactie van de CdK, specifiek ook of dit iets is wat in het verkenningsjaar geëvalueerd kan worden. Wij onderschrijven het amendement om niet over doelstellingen maar over thema's te spreken en dat in de rest van het stuk te verwerken. De twee moties over klimaat en biodiversiteit opnemen in de uitwerking en over de lobby wachten
1960 wij de reactie van de CdK af.

De heer **VAN DIJK** (CdK): Voorzitter. Terecht, de heer Hollebeek. Ik heb na de commissievergadering nog gesproken met Statenlid Kostic over onze verwarring en ik denk dat wij eruit zijn, in die zin dat wij natuurlijk niet tegen transparantie zijn en waar mogelijk, willen
1965 streamen. We hebben het wel gehad over het verschil dat de MRA niet de participerende instantie is, dat betekent dat wanneer inwoners kunnen participeren, de raden en Staten dat afzonderlijk zullen doen. Het zou raar zijn als de verwachting wordt gewekt dat als je als inwoner iets tegen de MRA roept die niet over de uiteindelijke besluitvorming gaat, dan ben je bij het verkeerde gremium, tenzij er een onderwerp zou zijn waarbij 32 raden en 2 Staten exclusief de opdracht
1970 geven aan de MRA om dat te doen, maar daar zijn wij snel uit. Over de streaming en publieksinformatie, daar waar transparant kan, zullen we dat zeker bevorderen. De motie over

doelstelling naar thema's, daar heb ik over gesproken binnen de regiegroep, het is een omissie die wordt aangepast. Ik sta positief tegenover deze motie, die consequent moet worden uitgevoerd. Dat zal gaan gebeuren. De motie van de PvdD over de grootste uitdagingen expliciet

1975 onderdeel maken. Als je kijkt naar de onderwerpen waar u het over heeft, die staan wellicht al onder hoge leefkwaliteit, menselijke maat. Ik ben neutraal of u deze motie wel of niet als PS wilt aannemen, want na de gemeenteraadsverkiezingen staan deze onderwerpen ook hoog op de agenda van de 32 gemeenten. In heel veel plannen van aanpak en in het nieuwe werkplan van de MRA waarbij expliciet op onderdeel wordt uitgewerkt, zullen deze onderwerpen hoog op de

1980 agenda staan. Ik zeg toe dat ik daar aandacht voor zal hebben en ik weet zeker dat de gedeputeerden dat zullen beamen. De derde motie over de lobby raakt de andere vragen over het proces. Mevrouw De Groot sprak over de kaders. Laat helder zijn, buiten de kaders die u hier stelt, zijn er geen andere kaders binnen de MRA, dat betekent dat wanneer gedeputeerden deelnemen aan een proces binnen de MRA, dat alleen kan binnen de gestelde kaders. Als u

1985 vraagt om de kaders allemaal bij elkaar te zetten, dan is dat overbodig, want die heeft u hier zelf vastgesteld. Wanneer een gedeputeerde deelneemt aan het proces, dan zijn deze kaders uitgangspunt. Wanneer een gedeputeerde zou vinden dat er een goede reden is om hier binnen MRA-verband vanaf te wijken, dan moet hij eerst terug naar PS en dat kan ook gelden voor bestuurders van gemeenten. Ik heb reeds toegezegd dat ik met een voorstel kom. Wat hierbij

1990 heel belangrijk is, zijn de interne afspraken, daar is een motie over aangenomen en ik heb toegezegd deze uit te voeren. Ik zorg ervoor dat er in het eerste kwartaal 2022 een voorstel ligt met een uitgewerkt tijdspad en hoe wij dat het beste kunnen vormgeven. Dat is geen voorstel van GS, maar ik doe een voorstel aan PS en u moet met elkaar vaststellen of dat voldoende houvast geeft op de juiste momenten, ook over lobby-agenda's of beleidsstukken in de MRA, in de

1995 voorbereidende, tussen of afrondende fase en afrondend betekent dat u hier een stuk ter besluitvorming krijgt, maar het kan ook aan het begin van een traject zijn waarin u meegenomen wilt worden. Daar zullen wij in het voorstel zo goed mogelijk rekening mee houden.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Komt dan ook aan de orde in het voorstel dat u gaat doen, wat PS gaan gebruiken om de stukken die zij nodig achten, dan ook onder ogen krijgen?

2000

De heer **VAN DIJK** (CdK): Het is lastig aan te geven ook naar de toekomst toe. In het voorstel komt te staan hoe PS zijn aangehaakt op het proces bij wat er in de MRA gebeurt, zodat wanneer een gedeputeerde komt met een stuk ter besluitvorming door PS, transparant voor u is waarover

2005 het gaat, dat u bent meegenomen in de making of en dat u herkent dat de inbreng op enigerlei wijze terugkomt. Het kan zijn dat niet altijd alles terugkomt, dat heb je als je met 2 Staten en 32 gemeenten samenwerkt. Dat kan ertoe leiden dat een bestuurder hier verdedigt waarom hij of zij denkt dat het een goed stuk is in de vorm zoals het wordt voorgelegd, maar dat zouden de procesafspraken moeten zijn. Nogmaals, ik leg dan een voorstel neer maar u gaat erover of het

2010 voorstel voldoende dekkend is in de relatie van u met de MRA. Ik ben overigens wel heel blij met de hele discussie die wij hebben gehad, dat is precies de aandacht die de politiek moet hebben voor dit soort samenwerkingsverbanden. Dat geldt niet alleen voor PS van Noord-Holland maar ook voor Flevoland en de 32 gemeenten. Het tijdspad is Q1 2022. Thema's in plaats van doelstellingen neem ik mee. U heeft gesproken over de raadtafel. Ik deel uw mening en daarom

2015 gaan wij een jaar met elkaar aan de slag en evalueren om te kijken hoe het precies werkt. Er is een kwartiermaker aangesteld voor de algemene vergadering, er is ook een voorstel gedaan voor wisseling voorzitterschap, maar wij hebben gezegd, zorg ervoor dat het goed in de beginperiode in de benen wordt gezet en dan zal zeker ook het functioneren van de raadtafel – hetgeen opportuun wordt na de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022 – ten goede komen.

2020 Vooralsnog is ervoor gekozen om de groep behapbaar te maken, om twee Statenleden en een gemeenteraadslid te laten aansluiten. Daar is niet zozeer angst of het coalitie of oppositie is, want de rol van de raadtafel is vooral procesmatig, hoe de stukken van de MRA op voorhand begeleid kunnen worden naar achterliggende raden en Staten. Daarom verwachten wij dat de raadtafel advies gaat geven over het beste vormgeven van de aansluiting.

2025 De heer **DULFER** (GL): Mijn vraag ging over, wij moeten nu voor de raadtafel vertegenwoordigers gaan benoemen, hoe gaat u dat organiseren?

2030 De heer **VAN DIJK** (CdK): Dat geeft mij bijna het gevoel dat ik hier alles mag organiseren als uw voorzitter, maar dat is een verantwoordelijkheid van PS. Net zoals het na de verkiezingen is geregeld, de huidige vicevoorzitter van PS heeft op zich genomen om te polsen wie daar interesse in zou hebben. Ik kan mij voorstellen dat het in het verlengde ligt om daar invulling aan te geven. Het lijkt mij wel goed te inventariseren welke twee PS-leden daar belangstelling voor hebben. Dat is een voorstel aan de vicevoorzitter van PS om dat zo op te pakken. Mevrouw

2035 Kapitein, ik heb gezegd Q1, mevrouw Van Meerten had dezelfde vraag. De PvdA wilde weten hoe wij de input van PS meenemen, en dat zit dus in de werkafspraken die wij met elkaar maken. Daaruit moet ook uw betrokkenheid naar de toekomst toe blijken met de MRA. Ik heb het gehad over een gezonde leefomgeving, dat is ook in de motie meegenomen. Over de raadtafel – CU – heb ik voldoende gezegd.

2040 De **VOORZITTER**: Is er behoefte aan een tweede termijn? Bij dit agendapunt kunnen moties nog gewijzigd worden of andere dingen ingediend. Als wij het agendapunt afronden, kan het niet meer.

2045 *Tweede termijn*

2050 De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Voorzitter. De derde motie wil ik aanhouden, omdat ik begrijp dat het gehele traject behelst wat in motie 52 is genoemd en niet alleen wat er toen speelde. De twee andere moties. Ik ben blij dat de CdK positief adviseert. De tweede motie, de grootste uitdagingen, wil ik indienen ook al is neutraal geadviseerd, niet om u allemaal voor het blok te zetten maar voor ons is essentieel dat deze dingen nadrukkelijker benoemd worden. Dat is voor ons wel een struikelblok. Ik had begrepen dat vandaag iets van een tijdpad duidelijk zou worden, maar nu hoor ik iets over het eerste kwartaal. Zijn het twee verschillende dingen of hetzelfde wat dan wellicht iets later komt richting PS.

2055 De heer **DULFER** (GL): De CdK heeft de eerste motie positief geadviseerd, maar betekent het dat u hem zelf als overbodig beschouwt of dient u hem wel in?

2060 De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Ik heb niet begrepen dat de CdK hem als overbodig beschouwt, als dat zo zou zijn, kan ik hem aanhouden, maar met deze uitleg zou ik hem indienen, het lijkt ondersteuning van het beleid. Als de CdK in zijn beantwoording straks een toezegging zou kunnen doen, dan kan ik dat overwegen, maar de tweede motie blijft in ieder geval staan. De derde motie houd ik aan.

2065 Mevrouw **KAPITEIN** (D66): Voorzitter. Ik kom even terug op de moties. Fijn dat de PvdD de motie over de lobby aanhoudt. Motie thema's in plaats van doelstellingen, als die blijft staan, dan steunen wij die. De motie over de grootste uitdagingen expliciet onderdeel maken steunen wij niet, want wij volgen het verhaal dat wij als PS de kaders bepalen. Als wij dingen inhoudelijk expliciet voor de MRA gaan maken, dan gaat het daarmee mogelijk wringen. De motie
2070 kaderstelling SP, dat is eigenlijk dezelfde redenatie. Volgens ons hoeven wij niet over de oude MRA-kaders te praten, want die zijn er niet. Dat heeft geen zin, wij praten constant over onze kaders en beleid.

2075 De **VOORZITTER**: Voor zover daar onduidelijkheid over is, die motie is niet ingediend, die is eerder wel rondgestuurd, maar die zal niet bij de stemming meegenomen worden.

2080 De heer **VAN DIJK** (CdK): Voorzitter. In antwoord op de eerste motie, eigenlijk is die overbodig, want ik heb al toegezegd, dit is een omissie en ik zal er nogmaals op wijzen bij het bureau MRA dat de terminologie consequent wordt aangepast in het hele stuk. Er is sprake van een spraakverwarring, die ik ongetwijfeld zelf in het leven heb geroepen enige tijd geleden, maar ik kom in Q1 met een voorstel voor werkafspraken en dan zullen wij deze zo volledig mogelijk proberen te maken zodat alle processen van de MRA aansluiten, want we moeten goed kijken naar data. Dat is in de MRA sowieso ingewikkeld, omdat je de cycli hebt van gemeenten en
2085 provincies en u wilt ook voldoende tijd hebben om voor te bereiden als u meegenomen wordt bij de stukken. Ik ga proberen dat in Q1 aan u te presenteren om te overleggen, maar u gaat over de vaststelling van de afspraken want dat zijn afspraken van PS.

2090 De **VOORZITTER**: Doet dit iets aan de ingediende moties van de PvdD? M 225 is thema's in plaats van doelstellingen en 226 grootste uitdagingen.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): M225 houd ik aan net als M227. M226 blijft staan.

2095 De **VOORZITTER**: Agendapunt 14 is afgerond. De vergadering wordt geschorst voor de stoelwisseling.

15. Statenvoordracht 65 Initiatiefvoorstel VVD en D66 opvolging expertmeeting Bedrijfsopvolging in de agrarische sector

2100 De **VOORZITTER**: De vergadering is heropend. De CdK is vanaf 17.30 verhinderd. Dit initiatiefvoorstel is ingediend door de heer De Wit (VVD) en mevrouw Kapitein (D66).

Mevrouw **KAPITEIN** (D66): Voorzitter. De VVD en D66 hebben bij dit initiatiefvoorstel dankbaar gebruik gemaakt van de input van vele anderen, zowel uit de commissievergaderingen als de feedback van GS en zeker van de experts die met ons op de expertmeeting van 23 juni
2105 waardevolle inzichten hebben gedeeld. Ik wil de discussie van de commissie niet overdoen en mij nu concentreren op een toelichting op onze voordracht. Deze bevat verschillende punten. In de voordracht nemen wij kennis van en spreken wij onze waardering uit voor GS voor de punten die zij voornemens zijn te gaan doen of al doen, zoals nieuw talent enthousiasmeren voor de sector, het verbreden van agrarische verdienmodellen, experimenten met provinciale gronden, het
2110 vergroten van de aantrekkingskracht van de sector en het actief uitdragen van de bijdragen van de agrarische sector in de diverse gebiedsprocessen. Door ons initiatief weten wij nu veel explicieter wat wij als provincie al doen en hoe wij van waarde zijn en kunnen zijn voor bedrijfsopvolgers en starters. Wij hopen dat dit ook voor ondernemers zichtbaar is en blijft. Wij willen namelijk niet dat dit vrijblijvend is, daarom hebben wij voor twee punten opvolgingsacties
2115 aangegeven, namelijk het onderzoek naar de ontwikkelingen en bewegingen in de grondmarkt in brede zin, een typisch provinciaal punt en als tweede het faciliteren van het aanbieden van passende ondersteuning, bijvoorbeeld door coachingstrajecten. Hierbij maken wij heel concreet en dankbaar gebruik van de suggesties van het CDA en CU in de commissie. Daarnaast willen wij dat dit onderwerp op de agenda blijft staan, daarom de jaarlijkse evaluaties. Dit hoeft niet in een
2120 apart rapport en mag geïntegreerd worden in andere trajecten, zoals de uitvoeringsagenda Economie en de Voedselvisie, bij voorkeur zelfs, want zo wordt dit onderwerp beter geborgd. Ten slotte willen wij dat de evaluaties jaarlijks worden besproken met de sector en met ons. Mogelijk komen er nieuwe initiatieven uit, over hoe wij als provincie nog meer waarde kunnen leveren aan de sector. Maar waarschijnlijk ook een meer explicietere duiding van wat wij allemaal doen met
2125 elkaar en hoe dat uitwerkt voor de toekomst van de sector en ook voor de toekomst van onze provincie, want ook de sector is belangrijk bij het behalen van de doelstellingen die wij als provincie willen behalen. Met dit alles staan bedrijfsopvolging en starters ook op onze agenda. Bij werkbezoeken in de sector merk ik persoonlijk dat dit zeer gewaardeerd wordt, de taal van het gesprek verandert hier direct door. In plaats van een verwijtende en lastige discussie, ontstaat er
2130 een echt gesprek over waar boeren bezorgd over zijn en waar wij elkaar constructief kunnen ondersteunen. Meer begrip en meer dialoog, deze waarde hebben wij met dit initiatief en met elkaar gerealiseerd. Daarom nogmaals dank aan allen die aan dit voorstel hebben bijgedragen.

Statenlid **KOSTIÇ** (PvdD): Voorzitter. Dank aan de indieners van dit initiatiefvoorstel. We
2135 waarderen de moeite die hierin is gestoken. Het initiatief constateert problemen met bedrijfsopvolging in de agrarische sector. Die zijn er inderdaad. Boeren worden steeds verder in intensivering en schaalvergroting gedreven. Kleinere boeren moeten stoppen, dit alles gefaciliteerd door miljarden subsidies. Intussen zijn goedwillende boeren en onze kinderen de grote verliezers en die trend moeten we samen doorbreken. Tjeerd de Groot zei het in een
2140 interview laatst treffend: "Een beleid van 20 jaar schaalvergroting, pappen en nathouden en je ziet dat er daardoor steeds regels bijkomen. Wij hebben een lange termijnvisie en gaan ook keuzes maken". Dit initiatiefvoorstel is sympathiek, maar benoemt die noodzakelijke keuzes niet. Niet alles kan immers. De landbouwsector gaat gezonde transities tegemoet en dan is het

2145 essentieel dat we boeren duidelijkheid geven over waar we samen naartoe gaan, ook in dit
initiatiefvoorstel. Die doelen zijn nu beschreven in de Voedselvisie, waaronder natuurinclusief in
2030, eerlijke prijs en dierenwelzijn. Toch worden ze nauwelijks benoemd in het voorstel. Juist in
deze belangrijke transitieperiode moeten we onze schaarse provinciale tijd en middelen
gebruiken om boeren mee te nemen in de transities. Dat bespaart ook geld. Als we het hebben
over bedrijfsopvolging en de toekomst van de sector, dan gaat het erom dat we toewerken naar
2150 de noodzakelijke transities. Dat is in het belang van agrarische familiebedrijven en het leefbaar
houden van het boerenberoep. Zijn D66/PvdA/VVD het daarmee eens? Toen wij de
initiatiefnemers hierover bevroegen, gaf VVD een ander antwoord dan D66. We moeten daar in
dit initiatiefvoorstel helder in zijn, ook voor het college dat hierna komt. Anders worden vooral
goedwillende boeren weer het slachtoffer. Daarom helpen we D66 en VVD en dienen samen met
2155 DENK, SP en GL het amendement in "Hulp bij bedrijfsopvolging richting noodzakelijke
landbouwtransities":

Amendement 34/15-11-21

Hulp bij bedrijfsopvolging richting noodzakelijke landbouwtransities

2160

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 15 november 2021

Besluiten in het ontwerpbesluit:

toe te voegen als besluit, na het nu laatste (vijfde) besluit, de tekst:

2165 *"De bovengenoemde inzet m.b.t. bedrijfsopvolging en starters uit te voeren in lijn met de
noodzakelijke transities zoals beschreven in het provinciale landbouwbeleid, met name de
Voedselvisie. Prioriteit wordt gegeven aan initiatieven die aansluiten bij de gewenste
omschakeling naar natuurinclusieve landbouw op niveau 2 of hoger (volgens het Louis Bolk
Instituut)".*

2170

Toelichting

*De provincie heeft een transitie in de landbouw ingezet. Zij wil met behoud van ontwikkelkansen
en een eerlijk verdienmodel, de agrarische sector en alle ketenpartijen stimuleren om stappen te
zetten richting een natuurinclusieve kringlooplandbouw, groene eiwittransitie en verbetering van
2175 de natuur-, water- en bodemkwaliteit, klimaat en dierenwelzijn. De provincie ziet deze ambities
ook in delen van de sector en wil dat waar mogelijk ondersteunen. Zij heeft de gewenste transitie
beschreven in de Voedselvisie. Om deze transities effectief en efficiënt te kunnen uitvoeren is het
verstandig dat we in dit initiatief expliciet duidelijk maken dat de provincie alleen initiatieven
ondersteunt die deze nieuwe richting willen opgaan. Die duidelijkheid is belangrijk. Anders blijven
2180 we het oude systeem in stand houden, ten koste van boeren die de transities willen aangaan.
Bovendien is bedrijfsopvolging juist een moment om achterblijvers in de transitie van de
landbouw te laten stoppen en nieuwe boeren een kans te geven.*

Fracties PvdD, DENK, SP, GL

2185

De **VOORZITTER**: Het amendement maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **CARDOL** (GL): Voorzitter. Dank aan VVD en D66 voor dit mooie initiatief. Met onze Voedselvisie hebben wij een perspectief geschetst voor de landbouw in Noord-Holland. Het lijkt mij vanzelfsprekend dat wij in die lijn alles willen doen om onze landbouw toekomst te geven en de rol van enthousiaste jonge mensen is daarin cruciaal. Ik las vanmorgen in Trouw enkele mini-interviews over de klimaattop. Anniek Moonen, voorzitter van de jonge klimaatbeweging, zei: “Het voelt vreemd dat alle feiten op tafel liggen, maar het toch niet lukt om in beweging te komen.” En Ed Nijpels maakte het nog concreter, hij zei: “Hoe kan het dat er zoveel feiten bekend zijn en dat de politiek het zo laat afweten.” Het is makkelijk om cynisch te worden bij dit soort ontwikkelingen, maar ik blijf graag hoopvol. Sigrid Kaag noemde dit weekend D66 de eerste klimaatpartij. Vooruit, ik geloof graag in haar goede intenties, de transitie van de landbouw staat hoog op de politiek agenda. Wij willen de transitie graag samen met de boeren doen, laten wij dus stoppen hen de verkeerde richting van schaalvergroting en intensivering op te duwen, zoals wij veel te lang hebben gedaan. Laten wij hen helpen ook met dit voorstel de landbouw perspectief te geven zodat de jonge mensen graag in die sector willen werken, omdat zij er een gezonde boterham mee kunnen verdienen, maar ook omdat zij een goede en gezonde toekomst voor zich zien. Wij stemmen in met de voordracht, maar onderstrepen het amendement dat wij hebben ingediend. Het is belangrijk om nogmaals aan te geven dat dit in lijn met de Voedselvisie is en dat daarop de nadruk gelegd wordt, ook bij de voornemens in het initiatiefvoorstel.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Voorzitter. Mijnheer De Wit, ik was niet bij de bespreking op de 25e en dat vind ik een omissie van mijzelf. Ik had het na kunnen kijken, maar daar heb ik niet de tijd voor gevonden, maar ik heb wel alles gelezen, ook wat er tijdens de commissievergadering is besproken. Complimenten voor u en D66 voor het mooie en goed uitgewerkte voorstel. Ik heb zelden een initiatiefvoorstel in de zes jaar dat ik in PS zit, ontmoet dat zo welwillend door GS is ontvangen en waarmee zij het onverkort eens zijn. GS stellen dat er al het nodige gebeurt en op onderdelen willen ze extra inspanningen gaan doen. Wij kunnen heel goed leven met dit voorstel en meegaan. Het amendement van de PvdD en anderen, daar ben ik nog steeds niet helemaal uit. Misschien kijk ik er te psychologisch of te sociologisch naar, maar ik kan mij voorstellen, want het gaat niet over bedrijfsvoering in het algemeen, het gaat echt over het kwetsbare moment van bedrijfsopvolging naar welk moment je echt toeleeft en dat moment aan te pakken om ook nog eens druk op de ketel te zetten, wij gaan je in een prio-situatie ondersteunen als je gelijktijdig ombouwt, ja, dat .. misschien zie ik beren op de weg die er nog niet zijn, maar tot de stemming vanavond ga ik dat met mijn fractie bespreken. Hoewel wij ook zien dat die omschakeling nodig is en daar staan we voor 100% achter, maar op het moment van opvolging, daar ben ik nog niet uit.

Statenlid **KOSTIÇ** (PvdD): Voorzitter. Eerst ter verduidelijking, het voorstel gaat over wat de provincie al doet, de doelen die wij stellen maar wij hebben beperkte capaciteit, dus op een gegeven moment als wij onze capaciteit inzetten om te helpen met de opvolging, dan kunnen wij ons richten op boeren die de transitie in willen gaan. Bent u het met ons eens dat dat een verstandige keuze is?

2230 Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Voorzitter. Ja, daarom ben ik bijna in een schisis daarover, want dat is natuurlijk nodig en ik denk ook maar dan kijk ik vooral naar de ervaringsdeskundige, mijnheer De Wit zelf, als boerenzoon, bij iedere overdracht van het bedrijf gaan zonen en dochters het sowieso anders doen, maar het moet wel in de richting zijn van transitie, extensivering et cetera, dat hoop je dan maar en dat mag je best enthousiasmeren, maar op het moment van zo'n
2235 overdracht van de een naar de ander, daar een soort tweedeling te creëren of de kans daarop, vind ik heel erg moeilijk. Maar wij gaan er in de fractie goed over van gedachten wisselen.

De heer **CARDOL** (GL): Ik wil mevrouw Jellema helpen met het beslissingsproces, door de vraag te stellen, waar leest u dat wij ingrijpen op het terecht door u genoemde kwetsbare moment van
2240 opvolging? In het voorstel gaat het om voorstellen die vooral op bedrijfstakniveau worden ondernomen, het gaat om leren ondersteunen, stimuleren. Er is ook in het amendement geen sprake van om op het individuele niveau van bedrijfsopvolging als provincie te interveniëren, het gaat om de processen die wij in gang zetten om bedrijfsopvolging te stimuleren en mogelijk te maken, daarin wel meteen de stap te maken naar natuurinclusieve landbouw.

2245 Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Volgens mij zegt u niets anders dan dat ik zelf zeg, op dat moment kunnen wij als provincie oppoppen en zeggen, als u dan toch een bedrijf overneemt, denkt u hier eens aan, want dan hebben wij een aantal ondersteuningstrajectjes. Zo mag ik hem toch lezen. Ik denk ook aan de andere indiener van de notitie, D66, ik weet niet of zij meegaan met het
2250 amendement.

De heer **CARDOL** (GL): Volgens mij staat in het amendement en het voorstel niet dat wij als provincie aan tafel komen te zitten op het moment van bedrijfsopvolging. Als dat zo zou zijn, zou ik u helemaal gelijk geven, maar het gaat om algemene instrumenten om opvolging en
2255 starters in de landbouw meer mogelijkheden te geven. Dat is iets heel anders dan het individuele moment van bedrijfsopvolging aan de tafel in de keuken van de boerderij.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ik neem het mee naar mijn fractie straks.

2260 De **VOORZITTER**: Wil mevrouw Kapitein reageren?

Mevrouw **KAPITEIN** (D66): Procesmatig, we hadden afgesproken dat de heer De Wit zou reageren op de inbreng.

2265 De **VOORZITTER**: Dat is prima, maar omdat mevrouw Jellema expliciet vroeg naar de mening van D66 over het amendement, dacht ik dat u namens D66 wilde reageren en niet als opsteller van het initiatiefvoorstel.

Mevrouw **KAPITEIN** (D66): Als D66 volgen wij de logica van mevrouw Jellema. Zij heeft dat terecht
2270 geformuleerd. Het voorstel van bedrijfsopvolgers en starters sluit wat ons betreft – dat hebben wij geprobeerd – zo goed mogelijk aan op het beleid van de provincie, dus het is niet nodig volgens ons om een van de groepen eerder naar voren te trekken of om er andere aandacht aan

te geven. Als wij het alleen over bedrijfsopvolging hadden gehad, dan hadden wij niet over starters gesproken.

2275

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Dat is helemaal duidelijk.

2280

De heer **HEIJNEN** (CDA): Voorzitter, dank aan de VVD en D66 voor het initiatiefvoorstel over bedrijfsopvolging in de agrarische sector. Wij maken ons ook zorgen over de toekomst van de agrarische sector en bijbehorende verdienmodellen en de mogelijkheid om bedrijven over te dragen aan de volgende generatie. Het is goed om aandacht te hebben voor de jonge of toekomstige boer, hoewel wij sommige zaken anders zouden hebben verwoord in de probleemstelling, is dit wel herkenbaar voor ons. GS geven aan dat veel van de gevraagde acties al in meer of mindere mate worden opgepakt. Toch zijn wij van mening dat de omgevingsverordening wat meer ruimte zou moeten bieden aan nevenactiviteiten of aan de omgang met vrijkomende agrarische bebouwing, want dit zal de bedrijfsopvolgers meer kansen geven op een goed verdienmodel. Wij steunen het onderzoek naar de ontwikkeling op de grondmarkt omdat wij zien dat er mogelijk grondschaarste ontstaat door de vele opgaven die op agrarische grond gerealiseerd moeten worden, zoals de energietransitie en woningbouw et cetera. Het is van groot belang dat er duidelijkheid komt voor de agrariërs, ook over de eisen waaraan zij in de toekomst moeten voldoen en waar zij naartoe kunnen werken. Wij zijn blij met de toezegging van GS om te kijken naar de coachingsregeling voor bedrijven met ambitie en voor de bedrijfsopvolgers. In NLG hebben wij naar voren gebracht dat wij graag zien dat de provincie ondernemerscoaches aanstelt zoals in andere provincies gebeurt, waar zij ervencoaches worden genoemd. Wij zijn blij met de verwijzing daarnaar in het besluit, dank daarvoor aan de VVD en D66. Tot slot vinden wij het bij de uitwerking van de initiatiefnota en de trajecten die worden ingezet, van belang dat de provincie zich niet alleen richt op bedrijfsopvolgers met hele bijzondere ideeën maar dat ook de middenmoot van bedrijven en familiale bedrijfsopvolgers kunnen meedoen in het traject en dat ook zij nieuwe ambities kunnen verwezenlijken. Kunnen de initiatiefnemers hierop reageren of kunnen GS toezeggen dit mee te nemen in de uitwerking? Wij stemmen in met de voordracht.

2285

2290

2295

2300

De **VOORZITTER**: De heer Köhler ziet af van zijn bijdrage.

2305

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Voorzitter. In de commissie zei ik het volgende: "Opvallend is dat 60% van de bedrijven geen opvolger heeft" en dat biedt veel kansen. Uiteraard moeten bedrijven een opvolger kunnen vinden maar is het dan niet handig om gelijk om te schakelen naar biologische, circulaire en grondgebonden landbouw en andere teelten dan de huidige, of natuurbeheer? Dat kunnen wij met het initiatiefvoorstel heel goed gaan regelen, vooral dat bij opvolging gedacht moet worden aan dit soort opvolging. Wij houden ons aan hetgeen wij in de commissie gezegd hebben. Wij hebben het amendement van de PvdD mede ingediend, want dit komt het dichtst bij de opvatting van de SP.

2310

2315

De heer **KLEIN** (CU): Voorzitter. Wij willen D66 en de VVD heel hartelijk danken voor hun initiatiefvoorstel, want het is goed om te kijken hoe wij als provincie agrariërs kunnen helpen bij

de bedrijfsopvolging. Het voorstel doet een aantal suggesties daarvoor die een aanvulling zijn op bestaand beleid. Wij danken beide partijen ook voor de aanpassingen naar aanleiding van de bespreking in de commissie, met name over het noemen van coaching. Wij sluiten ons aan bij de PvdD dat het belangrijk is dat wij een transitie inzetten in de landbouw, dat is het beleid van de

2320 provincie en veel van onze activiteiten zijn daarop gericht, maar wij denken niet dat dit initiatiefvoorstel de plek is om dit nogmaals op te nemen, want het beleid is al vastgelegd, zoals in de Voedselvisie waarin is opgenomen dat wij streven naar natuurinclusieve landbouw en het is duidelijk dat toekomst bestendig boeren sowieso inhoudt dat je meegaat in de transitie die al in gang is gezet. Wij denken dat coaching en begeleiding juist eraan kunnen bijdragen dat mensen

2325 zich bewust worden van die noodzaak. Als je dit nu expliciet als voorwaarde opneemt, zou het ertoe kunnen leiden dat sommige mensen hier geen gebruik van zouden willen maken en het zou bovendien selectief zijn om dit doel te noemen, want er zijn nog vele andere nastrevenswaardige doelen die je zou kunnen noemen, zoals dat wij meer vrouwelijke ondernemers zouden willen. Dat moeten wij allemaal niet doen. Wij moeten ons in het voorstel richten op de kern en dat is

2330 ondersteuning bij bedrijfsopvolging. Wij steunen het amendement niet, maar wel de voordracht.

Gedeputeerde **ZAAL**: Voorzitter, ik houd het kort, want dit is juist het moment voor de indieners van het mooie voorstel waar GS heel blij mee zijn. Mooi dat PS de kaderstellende rol pakken en aansluitend bij bestaand beleid een extra focus leggen op een heel belangrijk thema dat wij ook

2335 onderschrijven. Bedrijfsopvolging en nieuwe starters in de agrarische sector is een belangrijk thema. Uit onderzoek van het CBS blijkt dat 41% van de bedrijven geen opvolger heeft, dat is echt een groot aandeel en wij hebben juist jonge energieke agrariërs nodig voor de transitie van de landbouw. Ik ben ontzettend voorstander van de maatregelen en wij kunnen de maatregelen opnemen in bestaand beleid, waarbij de focus ligt op de toekomstbestendige landbouw. De

2340 indieners moeten maar oordelen over het amendement, maar voor mij is het vanzelfsprekend dat wij met de inzet van dit instrument binnen de kaders blijven zoals die door PS eerder zijn meegegeven zoals bij de Voedselvisie – die alleen over voedsel gaat en grondgebonden landbouw, maar wij hebben nog meer – en ook over de bollen hebben wij vorige week van PS

2345 duidelijke uitspraken gehad waar wij naartoe willen. Dus ik ga ervan uit dat het vanzelfsprekend is om bij de uitvoering binnen de meegegeven kaders te blijven, ddan is het amendement misschien niet nodig, maar dat laat ik over aan de initiatiefnemers. Het grondonderzoek, in het voorstel lijkt de suggestie te worden gewekt dat PS de opdracht daarvoor zouden geven en ook de opdracht zouden communiceren, maar wij zijn er als GS mee bezig in de organisatie, daarom stel ik voor dat GS de opdracht geven en dat wij u daarover rapporteren en input verzamelen, maar

2350 omdat het uitvoering betreft, kunnen wij dit oppakken. Als het aangenomen wordt, dan ga ik ermee aan de slag.

Tweede termijn

2355 De heer **DE WIT** (VVD): Voorzitter, ik probeer ook een soort slotwoord te formuleren en daarna kom ik op de behandeling van de discussie van zojuist. Aangegrepen door een voorbeeld van een keukentafel bij een ondernemer, wiens kinderen zeiden, pap, je hebt een mooi bedrijf en ik vind het werk leuk maar ik mis de maatschappelijke waardering ervoor in de samenleving, dus ik ga

het niet overnemen, dat was reden om dit onderwerp beet te pakken en te agenderen voor PS.

2360 Collega Kapitein heeft eerder in de commissie vergelijkbare ervaringen gedeeld wat haar ook motiveerde om dit onderwerp beet te pakken, want het kan toch niet zo zijn dat bedrijven geen opvolgers meer hebben, om te beginnen al in eigen kring. Wij kijken terug op een mooi debat over de toekomst van gemotiveerde ondernemers in de agrarische sector. Niet alleen vandaag, maar eerder in de commissie en de expertmeeting hebben wij goede gesprekken met elkaar

2365 gevoerd als PS. Als liberale partij streven wij ernaar om mensen het maximale uit zichzelf te laten halen en ondernemerschap is een van de manieren om dat te doen. In een sector waar bedrijfsopvolging een relevante uitdaging is, ook met effecten op zaken die ons allemaal raken zoals voedsel, bloemen en landschap, hebben wij gemeend hier aandacht voor te moeten vragen. Ook andere provincies doen dat overigens. De toekomst valt of staat met energie van de mensen.

2370 De toekomst is immers al morgen en dus is motivatie vereist om uit je bed te komen. Ook voor de uitwerking van het provinciale beleid voor het landelijke gebied, hierbij behorende natuur, klimaat en milieu hebben wij met die energie te maken. Wij denken dat er veel energie in en buiten de sector is om de komende generaties ons platteland vitaal en gezond te houden. Wij hebben geleerd dat het belangrijk is te zoeken naar gezamenlijke doelen, die doelen vast te

2375 houden en met elkaar in gesprek te gaan over of we nog op het juiste pad zitten om de doelen te halen en dat vraagt om helder en consistent beleid van de overheid en regelgeving die duidelijk is en doelgericht. Het vakmanschap over hoe die doelen te bereiken in een veeleisende wereld is vervolgens aan de ondernemer. Soms kunnen wij als provincie een klein duwtje geven. Wij als

2380 politiek planten nu het zaadje in de hoofden van tieners aan de keukentafel, wij halen mensen 's ochtends ook niet uit hun bed, wij zijn wel in staat om energie die ontstaat, verder te brengen in het belang van ons allemaal. De kracht van het initiatief kan zijn om die energie en motivatie te signaleren en vast te houden. Dit werkt in de gesprekken in het veld en wij hopen dat er later nog veel meer keukentafelgesprekken volgen die datzelfde omarmen. Tot zover mijn slotwoord. Nu reageer ik op de discussie van zojuist die focust op het beleid op macroniveau naar uitwerking

2385 tot individueel niveau en al of niet een disbalans daartussen. Voor de indieners is het huidige provinciaal beleid het kader waarbinnen het initiatief is gesteld, dus een discussie hierover is vandaag niet relevant, want dat stellen wij niet ter discussie. De vraag is vervolgens hoe ga je ermee om en hoe maak je de vertaling van de energie naar individuele mensen. De heer Klein heeft dat goed samengevat, dat wij dit initiatiefvoorstel niet moeten gebruiken om specifiek

2390 aandacht te vragen voor onze ambities en dat te koppelen aan de coachingstrajecten. Immers, de Voedselvisie gaat uitsluitend over voedsel maar er zijn ook andere takken van sport binnen de agrarische sector, zoals de bloemensector. Dat is al een reden om dat niet te doen. Belangrijker nog wel, bedrijfsopvolging kan bij wijze van spreken volgend jaar al spelen en 2030 is pas over 8 of 9 jaar en dat nuanceverschil vinden wij gepast om recht te doen. Daarom ontraden wij het

2395 amendement, waarbij wij wel hetzelfde vertrekpunt hebben, namelijk door PS vastgesteld provinciaal beleid maar de wegen om daar te komen, kunnen verschillend zijn, maar deze hoeven wat ons betreft geen onderdeel te zijn van deze voordracht.

2400 Statenlid **KOSTIÇ** (PvdD): Ik ben op zoek naar helderheid en die krijg ik nog niet helemaal. U zegt, wij blijven binnen de kaders van onder ander de voedselvisie en de ambities daarin maar ook daarbuiten, zoals richting biologisch bij bloemen. Hoe ziet u dat in de uitwerking van uw

voorstellen, zoals coaching? Als u zich daar niet op gaat focussen, waar gaat u zich wel op focussen binnen de provinciale kaders?

2405 De heer **DE WIT** (VVD): De aanleiding in de coachingsgesprekken is, ik wil als starter/zij-
instromer/opvolger verantwoordelijkheid nemen en ondernemen in een sector waar verschillende
aspecten relevant zijn binnen het businessmodel van de ondernemer. Wij zouden zeggen, de
vraag is in zo'n coachingsgesprek, hoe kan ik het individu helpen om een bedrijf te leiden. Dat is
2410 een andere vraag dan sec in te zoomen op, hoe moet je een transitie doorleven met elkaar, dat is
een smaller gedeelte binnen het gehele vraagstuk. In deze voordracht vinden wij het niet gepast
om die vernauwing te maken en het bestaande beleid als vertrekpunt te nemen, daar doe ik niets
aan af.

2415 Statenlid **KOSTIÇ** (PvdD): Begrijpt de VVD dat wat wij hier voorstellen met GL, juist een verbreding
is, dus niet alleen kijken naar het businessmodel, maar ook om de bredere ambitie van de
provincie erbij te betrekken, zodat wij naar een gezondere toekomst gaan. Opnieuw mijn vraag
maar met andere woorden, is, betreft u de gezonde natuurinclusieve dierenwelzijnsdoelen ook in
het gesprek van de coaching of gaan we het daar helemaal niet over hebben?

2420 De heer **DE WIT** (VVD): Te beginnen met de rol van de provincie, aansluitend bij de woorden van
anderen eerder in dit debat, het is niet de rol van de provincie om die gesprekken te voeren, het
gaat om dat wij deze willen faciliteren en wij gaan daar ook de mogelijkheden voor verkennen,
dat is onze rol, het is niet onze rol om aan de keukentafel te gaan zitten. Die vraagstelling is dus
2425 breder dan de transities in de landbouw. De kern van het verschil tussen de PvdD en de VVD is
dat mijn adagium is, mensen willen wel veranderen, maar willen niet veranderd worden. Dat
nuanceverschil hebben wij goed geborgd in de voordracht en zou ik in die zin ontraden in het
amendement.

2430 Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Om het nog helderder te krijgen, een vraag. In de voordracht staat:
"Het verbreden van agrarische verdienmodellen zoals de uitvoering van de Voedselvisie en de
gebiedsgerichte aanpak", is dat wat u bedoelt met dat u eigenlijk al doet wat de PvdD c.s. willen
met hun amendement?

2435 De heer **DE WIT** (VVD): Er zit een nuanceverschil in, in die zin dat de provincie beleid heeft rond
de Voedselvisie en er lopen gebiedsprocessen en daarbinnen is aandacht voor de verbreding van
de verdienmodellen, dat steunen wij van harte, ik zie dat ook als bestaand beleid, maar dat is een
ander vraagstuk dan sec het overdrachts- of zij-instroom of startersmoment voor het
2440 ondernemerschap wat ons betreft. Het beleid is een bovenliggend kader en dit komt er als thema
dwars tussendoor. Dat om het te kunnen positioneren, de opmerking die ik in dat kader kan
maken, maar ik zie u enigszins vertwijfeld kijken.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Het is mij om het even, ik vind het zo'n semantische discussie worden,
ik ben op zoek naar haakjes en ik voel voor beide kanten. Het is de PvdA weer, enerzijds,
anderzijds.

2445

De heer **CARDOL** (GL): Voorzitter. De verschillen zijn helemaal niet groot, dus in die zin begrijp ik de vertwijfeling van mevrouw Jellema wel. U zegt laten wij dit initiatief nou niet gebruiken voor specifieke ambities, maar daar gaat het toch niet om. Wij hebben in de Voedselvisie een toekomstbeeld van de landbouw geschetst en dat kun je toch niet afdoen met, een soort
2450 specifieke ambitie. Nee, dat is waar wij heengaan met de landbouw, dat is mijn eerste vraag. De tweede is, u zegt, op het moment dat wij voor een coachingstraject aan het praten zijn, dit niet zwaarder gemaakt moet worden door de ambities van de Voedselvisie neer te leggen, want het duurt nog wel 8 jaar voor wij natuurinclusief zijn in Noord-Holland. Ik laat mij altijd weer vertellen dat de transities ontzettend veel tijd kosten maar als wij een bedrijfsopvolger toekomst willen
2455 bieden, dan moet hij toch onmiddellijk met de transitie beginnen en kan hij niet zeggen, ik weet het niet, ik wacht nog 6 jaar, want dan halen wij 2030 nooit.

2460

De heer **DE WIT** (VVD): Het beleid in de Voedselvisie staat niet ter discussie vandaag, daarin hebben wij een uitdagende en stimulerende rol naar de sector toe om er concreet invulling aan te geven. Daar hebben wij budget voor en wij gaan de effecten monitoren. Wij hebben het vandaag over de coachingsgesprekken in het kader van bedrijfsopvolging, en dat heeft een hele andere achtergrond. Daar is het een bal die ligt bij de startende bedrijfsopvolger of zij-instromer die zegt, ik zie brood in deze sector en die zal op die elementen een visie moeten hebben als onderdeel van zijn ondernemerschap. Het amendement roept echter een bepaald onderscheid op
2465 tussen ondernemers die nu een ambitie hebben en concrete initiatieven voor een natuurinclusieve landbouw conform de provinciale visie en mensen die dat niet hebben en van die tweedeling zie ik niet de meerwaarde in voor het thema van bedrijfsopvolging/starters/zij-instromers dat wij hier adresseren.

2470

De heer **CARDOL** (GL): Ik wil niet zeggen dat wij het niet eens zijn, wij zijn het behoorlijk eens. Ik wil alleen met klem ontkennen dat wij in het amendement een tweedeling willen aanbrengen tussen mensen die wij wel en niet willen helpen. Wij vragen om in het proces meteen aandacht te hebben voor de toekomstige landbouw waar wij met zijn allen naartoe willen. Dat is het enige wat wij zeggen in het amendement.

2475

De heer **DE WIT** (VVD): Ik denk dat een bedrijfsopvolger of zij-instromer per definitie met de toekomst bezig is, anders zou hij zich niet inzetten voor het overnemen of starten van het bedrijf. In het amendement ervaar ik wel degelijk een splitsing tussen wel en niet natuurinclusief of een ander woord dat je eraan kunt hangen richting de ambities in de Voedselvisie en daarvan
2480 zeggen wij, laten wij dat niet zo in de voordracht opnemen omdat dit een ander doel dient dan de Voedselvisie, hoewel dat het vertrekpunt is voor dit gesprek.

2485

Statenlid **KOSTIÇ** (PvdD): De gedeputeerde zei zojuist heel duidelijk dat zij de Voedselvisie en andere natuurinclusieve en biologische ambities hierin zal betrekken. Bent u het met GS eens?

De heer **DE WIT** (VVD): Wij hebben een Voedselvisie waar ook budget bij zit en volgens mij heeft de gedeputeerde gezegd, als wij aan de Voedselvisie werken en er komt budget uit bij wijze van

spreken, de uitwerking moet nog gedaan worden, en een coachingstraject, dan is het nogal
wiedes dat de ambities van de Voedselvisie hierin terugkomen. Echter, niet alle ondernemers
2490 produceren voedsel maar iets anders en wij willen ook kijken naar andere of Europese
mogelijkheden die daarvoor zijn en daar geldt niet voor dat hierop de provinciale Voedselvisie
van toepassing is per se en dat daar andere criteria op van toepassing zijn die daarvoor gelden.
Dat trekken wij bewust uit elkaar en willen dat overlaten aan de verkenning die nog moet
plaatsvinden om überhaupt het instrument van coachingstrajecten concreet te kunnen maken.
2495 Nog een paar punten, het CDA vraagt ook aandacht voor kleine en middelgrote bedrijven, het zijn
niet alleen maar de grote bedrijven waar wij op focussen, daar ben ik het van harte mee eens. Ik
sta een sector voor zoals het 70 jaar geleden was toen mijn opa met de bloemkoolschuiten de
Vaarpolder inging. Die gingen allemaal individueel naar hun hectaren die niet zo groot waren als
de huidige bedrijven, maar konden toch een boterham verdienen en een gezin onderhouden, dat
2500 moet ook heden ten dage nog altijd mogelijk zijn, dus wat mij betreft zeker ook dat er aandacht
voor is binnen de uitwerking van de coachingstrajecten. Tot slot een reflectie op wat de
gedeputeerde aangeeft over het grondonderzoek en de rol van PS en GS. Vanzelfsprekend
hebben wij als PS de ambitie om niet betrokken te raken in de uitvoering der zaken, dus in die
zin verstaan wij elkaar goed en dat het een goede manier is om PS in de commissie NLG te
2505 betrekken op de manier zoals de gedeputeerde dat heeft voorgesteld.

De **VOORZITTER**: Hebben nog anderen behoefte aan een tweede termijn?

2510 Statenlid **KOSTIÇ** (PvdD): Voorzitter, dank voor de toelichting van GS en de initiatiefnemers. Het
is jammer dat ik nog steeds twee geluiden hoor, van de VVD specifiek en van GS. Wij vinden het
heel belangrijk dat wij duidelijk zijn richting de boeren en dat wij breed inzetten op de transities
die ons te wachten staan. Daarom dienen wij alsnog het amendement ter stemming in als
bevestiging van het redelijk goede beleid van GS.

2515 De **VOORZITTER**: Wij ronden dit agendapunt af.

16. Vragenuur.

16.a Beraadslaging Actualiteiten (onder voorbehoud van instemming Provinciale Staten)

2520 De **VOORZITTER**: Er zijn geen actualiteiten ingediend en geen mondelinge vragen gesteld.

17. Stemming motie Vreemd aan de orde van de Dag (reactie GS)

2525 De **VOORZITTER**: We gaan direct door naar de collegereactie op de motie Vreemd van mevrouw
Van Geffen. Aangezien de CdK hier antwoord op zou geven als voorzitter van PS en van het
presidium, zal ik als vicevoorzitter deze taak waarnemen. In de motie wordt verzocht om aan alle
eenmansfracties eenzelfde aantal minuten spreektijd toe te kennen in de vergaderingen van PS
en in de commissievergaderingen. In het presidium van 1 november jl. is afgesproken om de
spreektijd van de kleine afgesplitste fracties te verruimen ten opzichte van de met elkaar
2530 vastgestelde regels. Besloten is dat de kleine afgesplitste fracties voor PS en

2535 commissievergaderingen ten minste de helft van de spreektijd krijgen die beschikbaar is voor de kleinst gekozen eenmansfractie. Dit besluit werd breed gesteund genomen in het presidium. Daarnaast is ook afgesproken dat naar de volgende bestuursperiode toe een nieuw voorstel wordt voorbereid voor de wijze waarop met afsplitsingen zal worden omgegaan. De motie doorkruist de aanpak die in het presidium is afgesproken en er is geen nieuwe aanleiding sinds de vergadering van 1 november jl. om nogmaals een verruiming toe te passen. De motie komt in de besluitvormende vergadering aan de orde.

18. Sluiting beraadslagende vergadering.

2540 De **VOORZITTER**: Dames en heren, ik sluit hierbij deze beraadslagende Statenvergadering om 18.06 uur. Vanavond om 20.00 uur wordt de online besluitvormende vergadering van 8 november jl. heropend. Dan zal in die vergadering het stemmen over de ingediende moties, amendementen en de voordrachten plaatsvinden.

2545
